Lokal uppföljning av ungdomspolitiken 2015

MARKS KOMMUN • MARS 2016 • GENOMFÖRD AV ENKÄTFABRIKEN

Titel: Lokal Uppföljning av Ungdomspolitiken
Författare: Cecilia Helander, Enkätfabriken
Uppdragsgivare: Marks kommun
Datum: 2016-03-23

Innehållsförteckning

Sammanfattande reflektioner 5

Om undersökningen 7

A. Bakgrundsfrågor 8

B. Fritid 12

C. Skola 17

D. Politik och samhälle 24

E. Trygghet 30

F. Hälsa 35

G. Arbete 43

H. Framtid 45

I. Fördjupad analys 50

RAPPORTEN ÄR FÄRGKOORDINERAD!

Hitta den del du vill läsa om genom att titta på färgen i avsnittens högra kant.

”Kommunen måste se till att de fokuserar på att göra rätt saker för ungdomar”

Citat från elev i årskurs 2

Sammanfattande reflektioner

Under 2014 beslutade riksdagen om en ny ungdomspolitik. De nya målen för ungdomspolitiken är att alla ungdomar (mellan 13 och 25 år) ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Alla beslut som tas och insatser som genomförs rörande unga ska utgå från dessa perspektiv.[1] Tre prioriterade områden har även tagits fram i det ungdomspolitiska handlingsprogrammet och dessa är: ungdomars inflytande, egen försörjning och psykisk hälsa. I Mark finns det även tre kommunspecifika mål; "Barn och unga har en god utbildning", "Barn och unga har en meningsfull fritid" samt "Barn och unga är trygga och ges möjlighet att påverka i frågor som rör dem".

Vi rekommenderar att man läser hela rapporten för att få en helhetsbild av ungdomarnas livssituation i Marks kommun, några sammanfattade reflektioner över resultatet som även rör kommunens målområden presenteras dock i denna del.

Inflytande

I kommunens mål konstateras det att barn och unga ska ges möjlighet att påverka i frågor som rör dem.

- I Lupp-undersökningen i år framgår det att andelen ungdomar i Mark som vill påverka är klart högre än i resultatet i Lupp år 2010. Då svarade 24 %, både på högstadiet och gymnasiet, att de vill vara med och påverka i frågor som rör kommunen. I år svarar 54 % av gymnasieungdomarna och 51 % att högstadieungdomarna att de vill vara med och påverka.
- Andelen unga som anser att de har stora eller ganska stora möjligheter att föra fram sina åsikter har även ökat sedan senaste Lupp-undersökningen. På högstadiet svarade 11 % år 2010 att det såg sig ha stora eller ganska stora möjligheter att föra fram sina åsikter, i årets resultat var siffran 20 %. På gymnasiet i Mark år 2010 svarade 12 % att de såg sig ha stora eller ganska stora möjligheter, i årets resultat är siffran 15 %. Att ta tillvara på ungdomarnas mer positiva syn på inflytande och vilja att vara med och påverka kan således bli viktigt.

Kultur och fritid

Ett av kommunens mål är att barn och unga ska ha en meningsfull fritid.

- I resultatet framgår det att högstadieungdomarna klart är nöjdare med hur mycket det finns att göra på fritiden i kommunen, totalt svarar 73 % av högstadieungdomarna och 57 % av gymnasieungdomarna att det finns mycket eller ganska mycket att göra på fritiden. Speciellt tjejer på gymnasiet är mindre nöjda med utbudet av aktiviteter. En lägre andel unga anser i årets resultat att det finns mycket eller ganska mycket att göra på fritiden. I Lupp-undersökningen i Mark år 2010 svarade 82 % på högstadiet och 68 % på gymnasiet att det fanns mycket eller ganska mycket att göra.
- Vad gäller kommunens mötesplatser framgår det att en relativt låg andel, 9 % av högstadieungdomarna, besöker en fritidsgård regelbundet dvs. en gång i veckan eller mer frekvent. Motsvarande andel på gymnasiet är något lägre, 6 %. Andelen unga som besöker bibliotek i kommunen minst en gång i veckan är 11 % på högstadiet och 14 % på gymnasiet.

Skola

I Marks kommun ska barn och unga ha en god utbildning.

- En hög andel är generellt sett nöjda med skolan och undervisningen de får. Vad gäller skolmiljön svarar 74 % av högstadieungdomarna och 81 % av gymnasieungdomarna att de är ganska eller mycket nöjda.

  Vad gäller elevinflytande och påståendet "Skolans personal lyssnar på elevrådet och tar dem på allvar" instämmer 60 % av ungdomarna på högstadiet och 54 % av ungdomarna på gymnasiet helt eller till stor del. Ungdomarna vill dock vara med och bestämma om olika saker i skolan i högre utsträckning än de i nuläget anser sig få, både på högstadiet och gymnasiet. Att få vara med och bestämma om *hur* de ska arbeta i skolan är för båda åldrar det viktigaste. Läs mer om hur ungdomarna ser på skolan i kapitel C.

1 Regeringens proposition 2013/14:191

Sammanfattande reflektioner

Hälsa och trygghet

- I Marks kommun framgår det att 83 % av högstadieungdomarna och 72 % av gymnasieungdomarna upplever att de har ett ganska bra eller mycket bra hälsotillstånd. Tjejer, både på högstadiet och gymnasiet, skattar sin hälsa lägre än killar. Andelen som skattar sin hälsa bra har minskat något från föregående års Lupp-mätning i kommunen. År 2010 svarade 85 % på högstadiet och 76 % på gymnasiet att de bedömer sin hälsa som mycket eller ganska bra.
- Vad gäller frågor som rör tobak och alkohol framgår det att andelen som röker regelbundet, minst en gång i veckan, är på samma nivå som i Lupp undersökningen i Mark år 2010. I jämförelse med rikssnittet för Lupp 2015 är andelen som röker i Mark något högre. I rikssnittet för Lupp 2015 svarar 4 % av högstadieungdomarna och 13 % gymnasieungdomarna att de röker minst en gång i veckan, medan motsvarande andel i Marks kommun är 6 % på högstadiet och 18 % på gymnasiet.
- Alkoholvanorna i Mark liknar vanorna för ungdomarna generellt i rikssnittet för Lupp 2015. I Marks kommun tenderar föräldrar ha blivit mer strikta vad gäller alkohol, då en lägre andel i årets undersökning svarar att de får dricka alkohol för sina föräldrar jämfört med resultatet år 2010.
- Andelen som uppgett att de blivit utsatta för misshandel de senaste sex månaderna är totalt 4 % i Marks kommun. Vad gäller våld i skolan framgår det att 22 % på högstadiet och 13 % på gymnasiet instämmer helt eller till stor del i att våld förekommer i skolan. Killar, både på högstadiet och gymnasiet, instämmer i märkbart högre grad i påståendet om våld än tjejer. Däremot är andelen tjejer som svarat att de utsatts för mobbning, kränkande särbehandling och orättvis behandling högre än andelen killar som angett detsamma, speciellt på högstadiet, se mer i kapitel E.

Om undersökningen

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, MUCF:s (tidigare Ungdomsstyrelsen) Lupp-undersökning har 2015 genomförts i Marks kommun på högstadiet i årskurs 8 samt på gymnasiet i årskurs 2. Det är 3:e gången som Marks kommun gör en Lupp-undersökning. Undersökningen genomfördes under hösten 2015 och insamlingen gjordes genom en webbenkät på skolorna. Insamlingen har skötts av kommunen och analysen och sammanställningen har gjorts av Enkätfabriken på uppdrag av Marks kommun.

LÄSANVISNINGAR

Siffrorna och diagrammen i rapporten ger uppfattningar om tendenserna som råder för ungdomarna och deras upplevelser i Mark. De allra flesta frågor som fanns i Lupp-enkäten redovisas i rapporten. Alla frågor redovisas dock inte nedbrutet på både årskurs och kön. För att göra materialet mer överskådligt tas de mest relevanta jämförelserna och nedbrytningarna fram. Vad som även kan vara viktigt att uppmärksamma är att i vissa fall har några av svarsalternativen uteslutits i redovisningen. Detta har också gjorts för att göra resultatet mer överskådligt. Notera att maskinella avrundningar kan förekomma i rapporten. Om resultatet exempelvis differentierar mot Lupp-portalen med några enstaka procent beror det på att det avrundats på olika sätt.

Vissa områden i rapporten innehåller en fördjupad analys. Som en del i denna fördjupade analys används statistisk sambandsanalys. Ett statistiskt samband anger att två eller flera variabler samvarierar. Något orsaksförhållande behöver dock inte råda. Det är alltså svårt att bevisa att en variabel orsakar en annan, utan endast att variablerna samvarierar.

OM LUPP

Lupp står för lokal uppföljning av ungdomspolitiken och startades av MUCF år 2001. Lupp är en metod för att få en bild av ungdomars situation lokalt. Lupp är en nationell undersökning där kommuner får möjlighet att delta för att samla in kunskap om ungdomars levnadssituation. Resultatet utifrån Lupp-resultatet stöttar kommuner i politiska beslut som rör ungdomar.

SVARSFREKVENS OCH BORTFALLSANALYS

Totalt har 348 av 398 elever svarat på undersökningen på högstadiet i årskurs 8. Svarsfrekvensen är på högstadiet således 87 %. På gymnasiet har 281 av 327 elever i årskurs 2 svarat på enkäten vilket ger en svarsfrekvens om 86 %. Svarsfrekvensen är genomgående tillräckligt hög för att underlaget ska bedömas som representativt. I den här typen av skolundersökningar beror bortfallet på att hela klasser inte har haft möjlighet att delta i enkäten eller att elever varit sjuka.

För vissa frågor finns det internt bortfall, dvs. att ungdomar på grund av olika anledningar valt att inte besvara en viss fråga i enkäten. Det rör sig oftast om några få procent, men varierar något mellan frågorna. Det kan exempelvis vara så att elever bedömt frågan som irrelevant eller att det rört sig om känsliga frågor. Detta är dock vanligt förekommande i undersökningar likt denna.

ANALYS

Enkätfabriken har analyserat och sammanställt resultaten för att i denna rapport ge en bild av ungdomars upplevelser i Marks kommun. Rapporten innefattar först och främst statistik uppdelat på ålder (högstadiet årskurs 8 och gymnasiet årskurs 2) samt kön. Jämförelser, inte bara för kön, utan även avseende andra faktorer möjliggör en större förståelse för huruvida alla ungdomar har lika villkor och möjligheter i samhället. Att få denna kunskap är viktig för att arbeta vidare med förändring och anpassa insatserna. Regeringens proposition för den nya ungdomspolitiken betonar även vikten av resultatskillnader mellan ålder och kön, men även om möjligt, skillnader vad gäller andra bakgrundsfaktorer. MUCF påpekar att genom att visa könsuppdelad statistik synliggörs skillnader mellan killar och tjejer, vilket är ett första steg i processen mot att ha ett förankrat jämställdhetsarbete avseende ungdomsfrågor.

Jämförelser görs även med Lupp-resultaten från tidigare år (2010)[1], för att kunna mäta utvecklingen över tid. Detta redovisas på utvalda ställen i den löpande texten. Avseende jämförelser till tidigare år bör även noteras att en mer omfattande omformning av Lupp-enkäten gjorts av MUCF under 2015, vilket innebär att jämförelser till tidigare mätningar inte är möjligt på relativt många ställen. I den löpande texten berörs även på olika ställen jämförelser med rikssnittet för Lupp (de kommuner som genomfört Lupp år 2015). Jämförelser med rikssnittet syftar till att ge en överblick över tendenserna nationellt, och, trots att en sådan jämförelse har vissa brister, kan det vara fördelaktigt att kunna se eller förhålla kommunens resultat till en större kontext. I rapporten tas endast relevanta jämförelser upp vad gäller Lupp resultat tidigare år i och rikssnittet för Lupp.

1 Marks kommun genomförde även Lupp år 2007 men då med andra åldersgrupper (24 åringar och högstadiet åk 8).

A. Bakgrundsfrågor

BAKGRUNDSFRÅGOR

Inledningsvis redovisas ett antal frågor som berör ungdomarnas bakgrund och familjesituation. I cirkeldiagrammen nedan redovisas könsfördelningen för de båda årskurserna. I tabellen längst ner redovisas de skolor som deltagit i kommunen.

Totalt svarar 89 % av ungdomarna att de har en heterosexuell läggning, se diagram A4.

Vidare framgår det att 11 % totalt svarar att de har en sjukdom eller nedsatt funktion, se diagram A5.

A3. Vad stämmer bäst in på dig?

Högstadiet

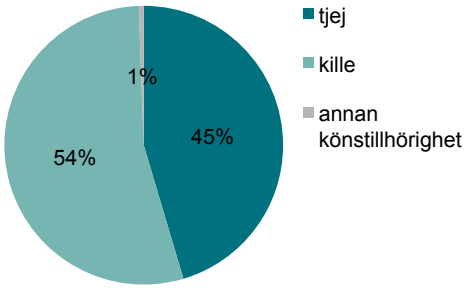

Gymnasiet

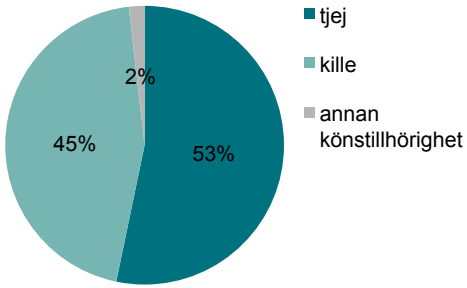

Deltagande skolor i Marks kommun:

Högstadieskolor	Gymnasieskolor
Fritslaskolan	Marks gymnasieskola
Leteboskolan	Naturbruksgymnasiet Strömma
Lyckeskolan	
Montessoriskolan Pärlan	
Sätilaskolan	
Ängskolan	
Örbyskolan	

A4. Vilken är din sexuella läggning?

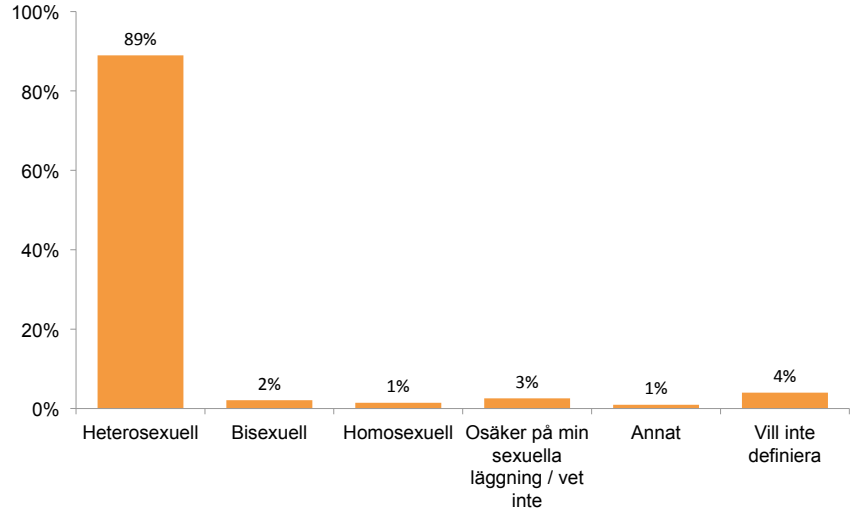

A5. Har du någon sjukdom eller någon nedsatt funktion?

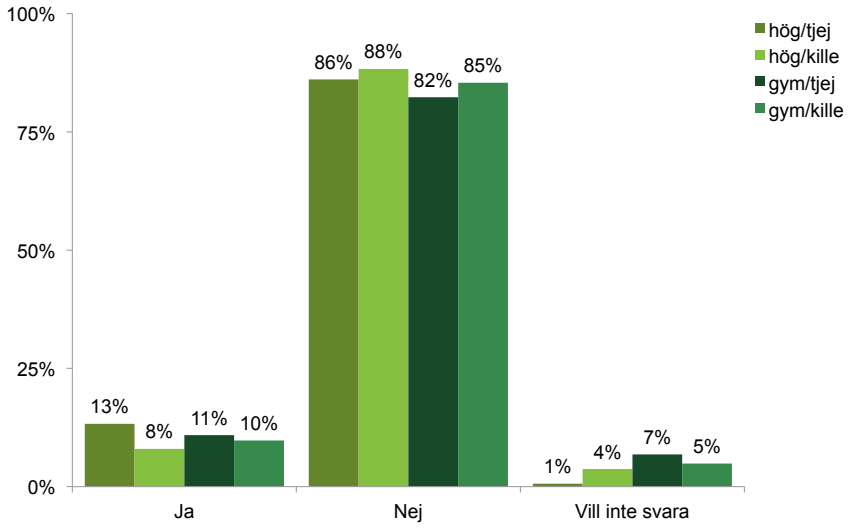

A. Bakgrundsfrågor

BAKGRUND OCH FÖRÄLDRARS SYSSELSÄTTNING

Några frågor ställdes även om ungdomarnas och föräldrarnas bakgrund samt gällande föräldrarnas sysselsättning.

Totalt svarar 11 % att de själva är födda utanför Sverige. På gymnasiet har 58 % av de utrikesfödda bott i Sverige en kortare tid, i upp till 3 år. Vad gäller utrikesfödda på högstadiet har störst andel, 55 %, bott i Sverige i 4-9 år.

Avseende föräldrarnas sysselsättning framgår det att majoriteten av ungdomarnas föräldrar arbetar, se tabell A7.

A6. Var är du och dina föräldrar födda?

	Sverige	Norden	Europa	Utanför Europa
Du själv	90%	1%	3%	7%
Förälder a	81%	2%	9%	8%
Förälder b	78%	2%	9%	11%

A6b. Om du inte är född i Sverige hur länge har du bott här?

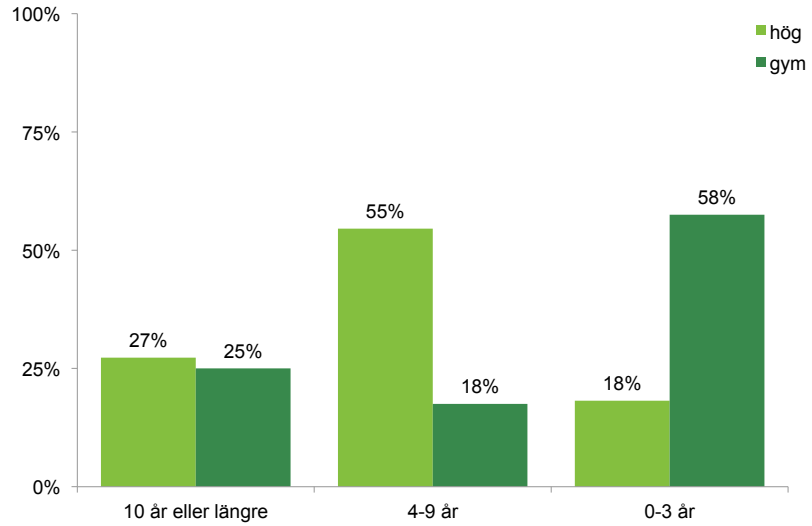

A7. Vad gör din/dina föräldrar huvudsakligen?

	Förälder a	Förälder b
Arbetar	87%	80%
Studerar	5%	4%
Föräldraledig	2%	1%
Arbetslös	3%	4%
Långtidssjukskriven/sjukpensionär	2%	6%
Ålderspensionär	0%	0%
Annat	1%	2%
Vet inte	1%	3%

A. Bakgrundsfrågor

EKONOMI

I området om ungdomarnas bakgrund ställdes även några frågor om deras ekonomiska situation.

En stor andel av ungdomarna är inte alls eller inte särskilt oroliga för sina föräldrars ekonomi. På högstadiet i årskurs 8 svarar 8 % totalt att de är ganska eller mycket oroliga för föräldrarnas ekonomi. Motsvarande andel på gymnasiet är något högre, 14 %.

Vidare svarar 7 % av ungdomarna på högstadiet att det under de senaste 6 månaderna flera gånger hänt, att de inte kunnat köpa något eller göra något som många andra i deras ålder gör eller köper, för att deras familj inte haft råd. Motsvarande andel på gymnasiet är något högre, 15 %.

I det avslutande avsnittet på sidorna 52-53 om ungdomarnas villkor analyseras ungdomarnas ekonomiska utsatthet fördjupat.

A8. I vilken utsträckning är du orolig för dina föräldrars ekonomi?

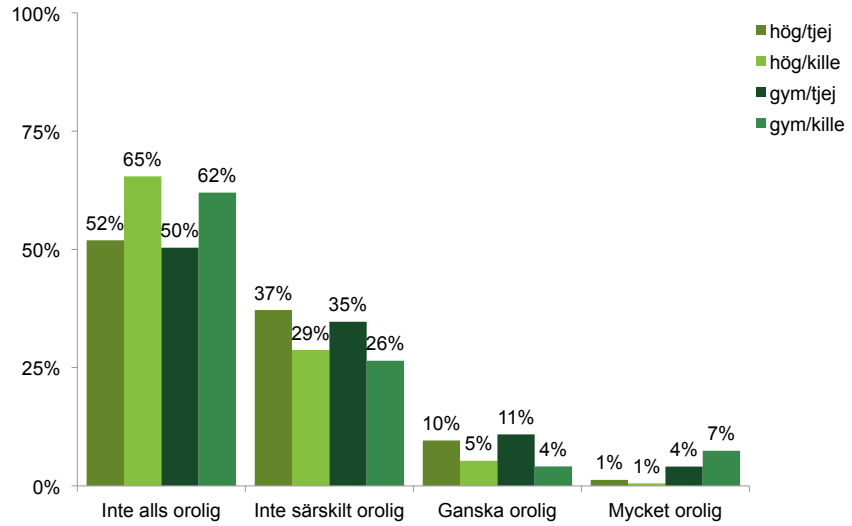

A9. Under de senaste sex månaderna, har det hänt att du inte kunnat göra något eller inte kunnat köpa något?

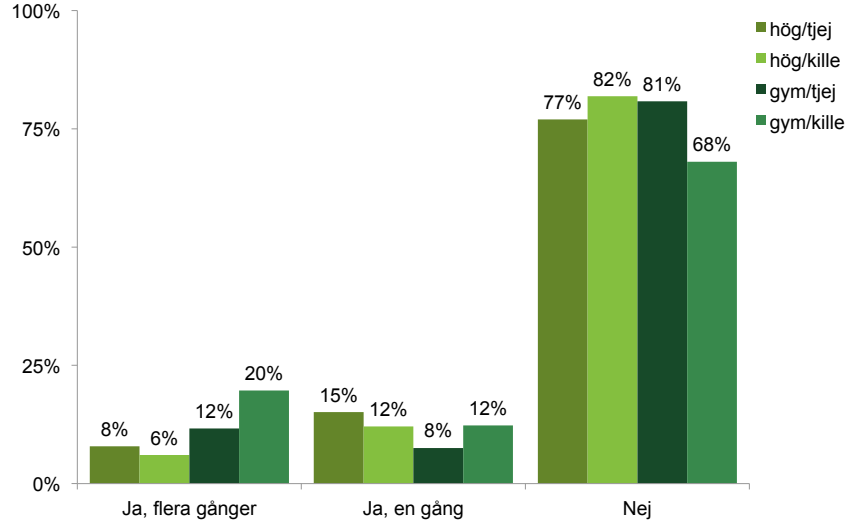

A. Bakgrundsfrågor

NÖJDHET MED LIVETS OLIKA DELAR

Ungdomarna fick i enkäten ta ställning till hur nöjda de är avseende olika aspekter i livet; familjen, kompisar, livet i sin helhet, arbete, utbildning, ekonomi och fritid. Familje- och kompisrelationer samt andra sociala nätverk är bestämningsfaktorer som även påverkar en individs hälsa. Hur individen ser på livet som helhet är en fråga som ofta, med lite olika formuleringar, även används för att avspegla psykisk hälsa.[1]

En väldigt stor andel är ganska eller mycket nöjda med familjen, med kompisar och med livet i sin helhet. Avseende livet i sin helhet svarar 91 % av högstadieeleverna och 86 % av gymnasieeleverna att de är ganska eller mycket nöjda. Killarna är något nöjdare än tjejerna vad gäller livet generellt, både på högstadiet och på gymnasiet.

Killar på högstadiet är klart nöjdast sett till alla grupper vad gäller fritiden och livet i sin helhet.

Avseende aspekten ekonomi finns en lägre andel nöjda bland gymnasieungdomarna. 29 % av gymnasieungdomarna anger att de är ganska eller mycket missnöjda med sin ekonomi.

Avseende aspekten skola svarar totalt 82 % av ungdomarna i kommunen att de är nöjda.

A10. Hur nöjd eller missnöjd är du med ditt liv när det handlar om följande?

Andel ganska nöjd + mycket nöjd

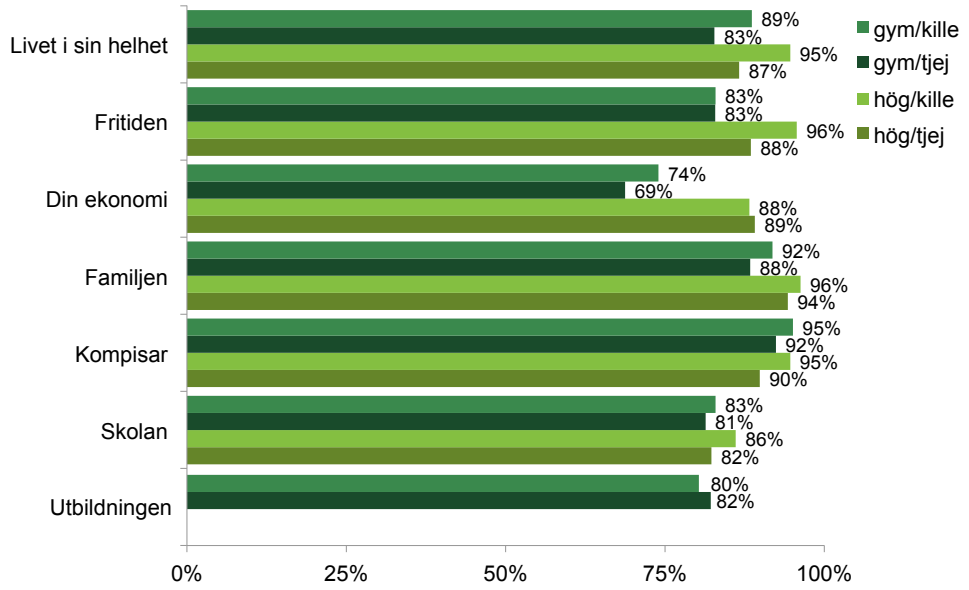

1 Forte 2015: Begrepp, mätmetoder och förekomst av psykisk hälsa, psykisk ohälsa och psykiatriska tillstånd hos barn och unga

B. Fritid

Inom området fritid ställs frågor om hur ungdomarna uppfattar sin fritid, hur mycket det finns att göra på fritiden i kommunen samt även hur ofta de deltar i olika typer av kultur- och fritidssysselsättningar. Fritiden är en betydelsefull del i ungas liv. Tillgången till meningsfulla kultur- och fritidssysselsättningar har stor betydelse för ungdomars sociala utveckling, psykiska hälsa och informella lärande.[1] Kommunens eller samhällets ansvar handlar dels om att erbjuda ett utbud med många olika möjligheter för olika åldrar och intresseinriktningar, dels att bevaka tillgängligheten och se till att ingen utestängs från en stimulerande och meningsfull fritid.[2] I kommunens mål inom området kultur och fritid konstateras det att man ska tillvarata ungdomars idéer, initiativ och aktiviteter och skapa mötesplatser utifrån ungas behov.

HUR MYCKET DET FINNS ATT GÖRA

Generellt upplever många den fria tiden som bra och många är nöjda med det fritidsutbud som erbjuds i kommunen, speciellt vad gäller högstadieungdomarna. Totalt svarar 73 % av högstadieungdomarna och 57 % av gymnasieungdomarna att det finns mycket eller ganska mycket att göra på fritiden. Gymnasieungdomarna är alltså mindre nöjda med utbudet av fritidsaktiviteter i kommunen. Killar på högstadiet är däremot klart nöjdast.

En lägre andel unga anser i årets resultat att det finns mycket eller ganska mycket att göra på fritiden. I Lupp-undersökningen i Mark år 2010 svarade 82 % på högstadiet och 68 % på gymnasiet att det fanns mycket eller ganska mycket att göra. Vad som bör noteras är dock att frågan var formulerad på ett lite annat sätt då" Hur mycket, av det du är intresserad av, finns det att göra på fritiden?" vilket kan påverka jämförbarheten något.

ORSAKER ATT AVSTÅ FRITIDSAKTIVITETER

Ungdomarna fick även ta ställning till ett antal påståenden om fritidsutbudet. Resultaten utifrån dessa frågor kan hjälpa att avgöra huruvida det finns några hinder som begränsar ungdomarnas fritid. Vad som framgår är att en relativt hög andel instämmer i att det finns saker att göra men att det inte är av intresse för dem. Andelen som helt eller delvis instämmer är 60 % på högstadiet och 61 % på gymnasiet. 44 % totalt instämmer helt eller delvis i påståendet "Det finns saker att göra men det kostar för mycket" och 43 % instämmer helt eller delvis i påståendet "Det finns saker att göra men jag kan inte ta mig

1 Regeringens proposition 2013/14:191
2 MUCF 2007: Ungdomar, fritid och hälsa

B1. Hur mycket tycker du att det finns att göra på fritiden?

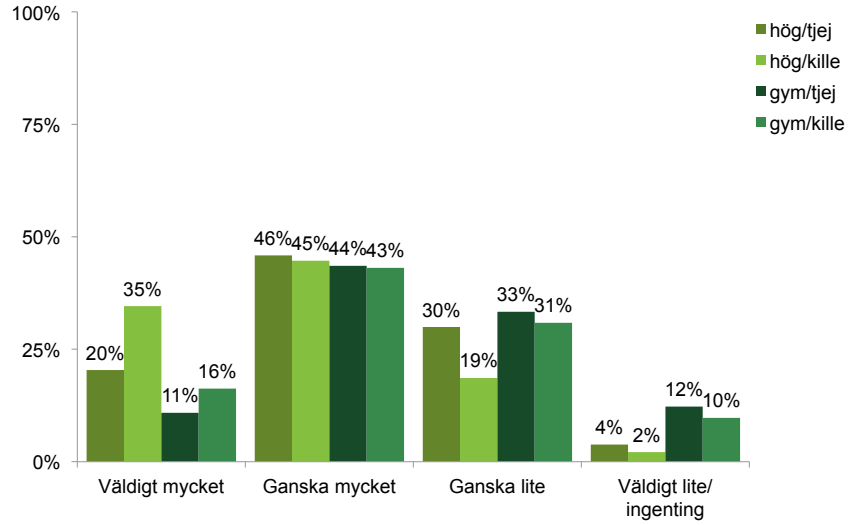

B2. Hur stämmer dessa påståenden in på dig? Andel stämmer delvis + stämmer helt

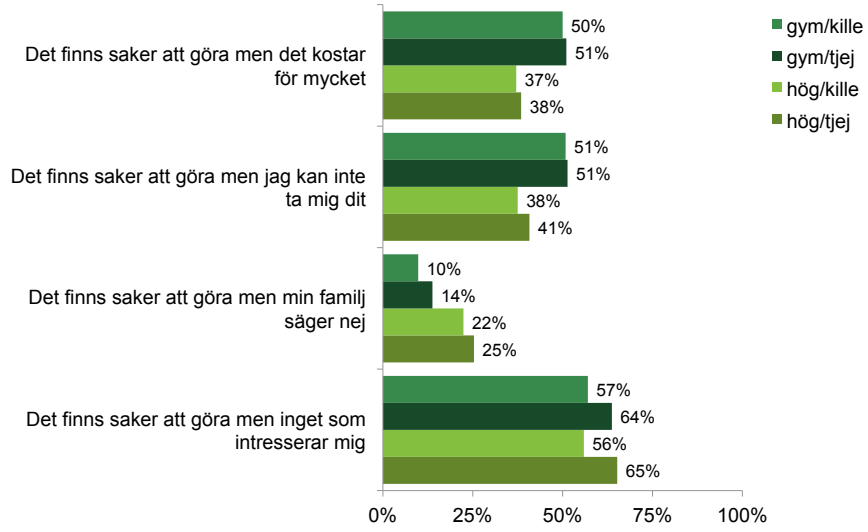

B. Fritid

dit". En relativt stor andel anger alltså ekonomiska hinder samt hinder av mer praktisk karaktär som troligtvis till stor del handlar om kollektivtrafik eller geografiska avstånd. Gymnasieungdomarna instämmer i högre grad än högstadieungdomarna i de två påståendena som rör ekonomi samt geografi/kollektivtrafik.

VAD GÖR UNGDOMAR OCH HUR OFTA

Forskning visar att fritidsaktiviteter kan vara ett sätt att skapa relationer, få fler kamrater och bygga sociala nätverk. Unga som deltar i fritidsaktiviteter har fler kompisar än de som inte deltar.[3] Kulturutövande ses även ha positiva effekter som bättre hälsa och skolresultat.[4] I tabellen till höger redovisas hur stor andel av ungdomarna som regelbundet, en gång i veckan eller oftare, gör de listade aktiviteterna. En hög andel tränar eller idrottar regelbundet. 82 % av högstadieungdomarna och 79 % av gymnasieungdomarna tränar en eller flera gånger i veckan. En relativt stor andel av ungdomarna i Mark, totalt 58 %, är regelbundet ute i naturen på fritiden.

Vad som vidare framgår är att tjejer i högre utsträckning än killar läser, spelar teater/musik/dansar samt håller på med foto/film/tecknar/målar/skriver/pysslar/syr. Tjejer besöker även kommunens bibliotek i något högre utsträckning än jämnåriga killar. Killar däremot spelar tv-, online- eller dataspel samt går på matcher eller idrottsevenemang i större omfattning än tjejer. De ungdomar som kryssade för "annat" kunde även i fritext skriva vad de gör. Här nämns framför allt att umgås med vänner och familj, plugga, samt se på tv/film eller att bara ta det lugnt.

I tabellerna längst ner redovisas en lista över de aktiviteter som högst andel anger att de aldrig gör. Både på högstadiet och gymnasiet anger störst andel att de aldrig går på fritidsgård/ungdomens hus. Eftersom en ganska stor andel aldrig besöker fritidsgårdarna kan det komma att bli viktigt att i kommunen se över hur fler ungdomar kan uppleva fritidsgårdarna och verksamheterna på gårdarna som attraktiva.

Det är även en relativt stor andel som svarar att de aldrig gör mer kulturella aktiviteter; dvs. spelar teater, skapar musik eller dansar samt att gå på teater/musikaluppvisning eller konsert.

3 MUCF 2007: Ungdomar, fritid, hälsa
4 MUCF 2011: När var hur om ungas kultur

B3. Hur ofta gör du följande saker på din fritid? regelbunden aktivitet (en gång i veckan eller oftare)

	hög/tjej	hög/kille	gym/tjej	gym/kille
Tränar/idrottar	81%	83%	74%	86%
Spelar teater, skapar musik eller dansar	53%	19%	23%	16%
Håller på med foto eller film, tecknar/målar, skriver, pysslar, syr eller liknande	57%	19%	32%	17%
Spelar tv-spel, onlinespel eller dataspel	31%	86%	17%	71%
Läser böcker, tidningar, artiklar, bloggar eller liknande	65%	51%	65%	48%
Besöker bibliotek	14%	7%	17%	11%
Är ute i naturen	63%	66%	53%	48%
Går på ungdomens hus, fritidsgård eller liknande	8%	9%	3%	9%
Går på konsert	1%	3%	1%	2%
Går på teater, musikal eller dansuppvisning	1%	1%	1%	2%
Går på museum eller utställning	1%	1%	0%	1%
Går på match eller annat idrottsevenemang	19%	33%	19%	29%
Annat	58%	50%	60%	35%

Topplista, andel som svarat "aldrig"

HÖGSTADIET	andel
1. Går på ungdomens hus, fritidsgård eller liknande	69%
2. Går på teater, musikal eller dans-uppvisning	50%
3. Går på konsert	42%
4. Spelar teater, skapar musik eller dansar	42%
5. Går på museum eller utställning	37%

GYMNASIET	andel
1. Går på ungdomens hus, fritidsgård eller liknande	73%
2. Går på teater, musikal eller dans-uppvisning	59%
3. Spelar teater, skapar musik eller dansar	53%
4. Går på museum eller utställning	51%
5. Går på konsert	38%

B. Fritid

VAR UNGDOMARNAS TRÄFFAS

En majoritet av ungdomarna, totalt 87 %, träffas oftast hemma hos varandra på fritiden. Vad som vidare framgår är att killar i högre utsträckning än tjejer träffas på ställen i samband med idrott, på sociala medier samt utomhus. Tjejer däremot träffas i högre utsträckning än killar på centrum/i stan samt i galleria/köpcentrum.

En relativt låg andel, mellan 3-6 %, träffar sina kompisar på fritidsgård/ungdomens hus.

DET SOM SAKNAS

På frågan om det saknas fritidsaktiviteter där ungdomarna bor svarade 38 % av ungdomarna på högstadiet och 39 % av ungdomarna på gymnasiet ”ja”.

På följande sida redovisas ett ordmoln av de kommentarer som inkom på frågan ”Är det något du tycker saknas?” avseende fritidsaktiviteter. Kommentarerna har kategoriserats och utifrån denna kategorisering är ordmolnet sedan skapat.

Mötesplatser för unga efterfrågas i stor utsträckning. Flera kommenterar också bredare utbud av sporter och idrotter samt allmänt önskar fler aktiviteter som intresserar unga.

B4. När du träffar dina kompisar på fritiden, var brukar ni då vara?

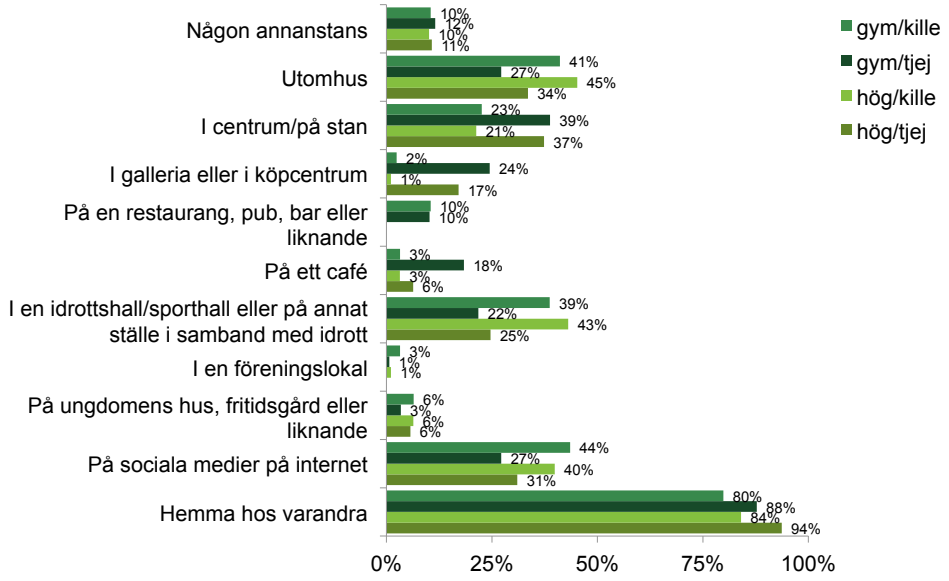

B5. Tycker du att det saknas fritidsaktiviteter där du bor?

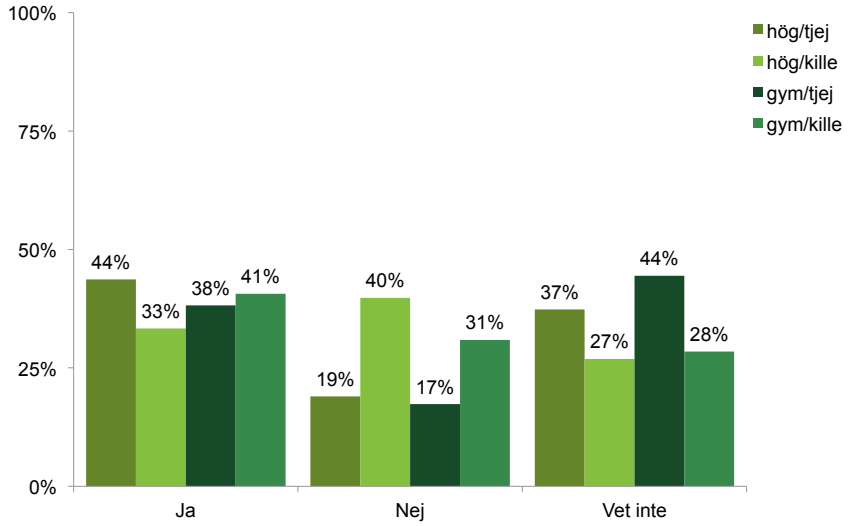

B. Fritid

B5b. Vad är det för fritidsaktiviteter du saknar?*

* De ord som är störst har flest ungdomar nämnt som önskemål avseende fritidsaktiviteter. De ord som är minst har endast ett fåtal eller enstaka ungdomar nämnt.

B. Fritid

MEDLEMSKAP I FÖRENINGAR

I Sverige har andelen unga som är medlemmar i en förening eller anger att de har ett intresse för ett föreningsmedlemskap minskat de senaste åren. Föreningslivet i Sverige når inte en lika stor andel unga som det gjort tidigare och unga är även i lägre utsträckning med i flera föreningar. Ju äldre undersökningsgruppen är bland 10–19 åringar, i desto högre grad gäller detta.[1]

67 % av högstadieungdomarna och 55 % av gymnasieungdomarna i Mark anger att de är medlemmar i en förening. Det är på ungefär samma nivå som i rikssnittet för Lupp 2015. I rikssnittet är det även så att gymnasieungdomar i lägre utsträckning än högstadieungdomar är föreningsmedlemmar.

B6. Är du medlem i någon förening?

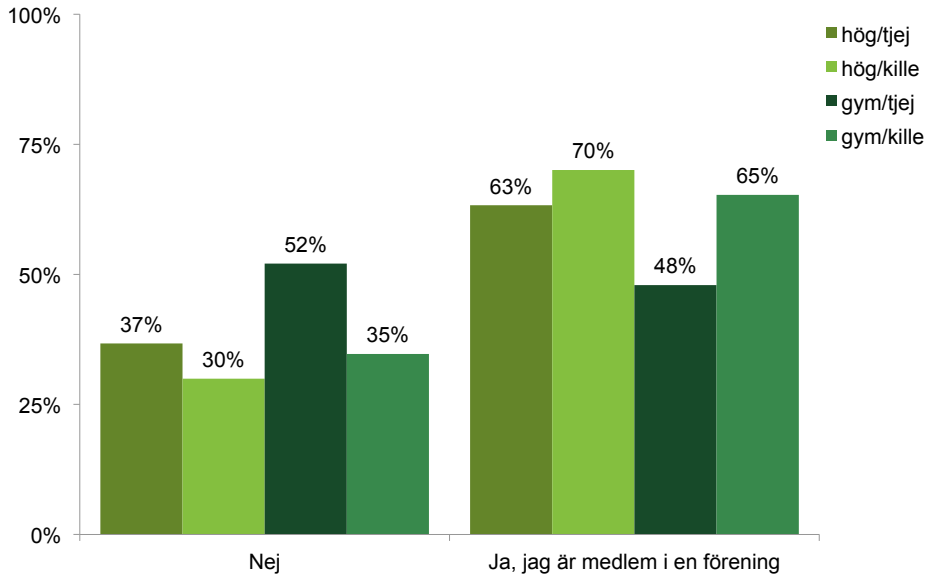

1 MUCF 2014: Fokus 14: Ungas fritid och organisering

C. Skola

I denna del redovisas resultaten på frågorna som berör skolan – hur ungdomarna trivs, hur de ser på undervisningen samt övriga aspekter inom skolan. Enligt Skolinspektionen bygger framgångar i skolan och i undervisningen bland annat på ett tydligt pedagogiskt ledarskap från lärarens sida samt goda relationer mellan lärare och elever, men även att själva lärandemiljön i skolan är trygg och stödjande för eleverna.[1]

I detta avsnitt presenteras resultatet på flera frågor även nedbrutet per skola. Leteboskolan och Montessoriskolan Pärlan redovisas dock ej nedbrutet på grund av få svar.

I diagram B7 framgår det att 95 % av de som svarat på enkäten 16-19 år går på gymnasiet.

INRIKTNING PÅ GYMNASIEPROGRAM

I diagrammet till höger redovisas gymnasieelevernas programinriktning. Vad som framgår är att könsfördelningen på yrkes- samt studieförberedande program är väldigt jämn i Marks kommun. De som angav "annan inriktning" har i fritext angett att det gäller språkintroduktion eller särskola.

1 Skolinspektionen 2010: Framgång i undervisningen

"Lägg ner pengar på skolor istället för att bygga nya vägar och få centrum att se bättre ut"

B7. Vad gör du huvudsakligen?

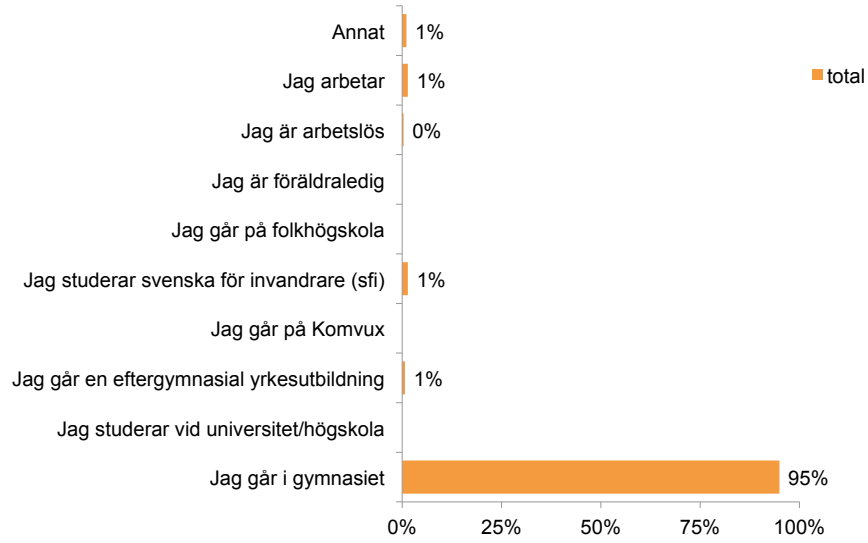

C1. Vilken inriktning har ditt gymnasieprogram?

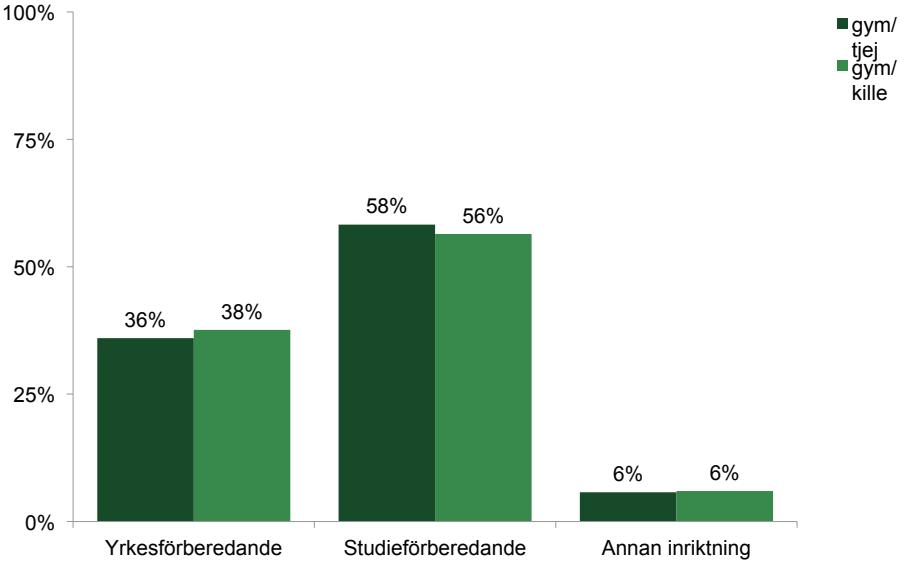

C. Skola

TRIVSEL OCH STÄMNING

Hur elever trivs i skolan har ett nära samband med hur de upplever skolmiljön, men det har också ett samband med deras allmänna välbefinnande samt psykosomatiska hälsa. Skoltrivsel är också relaterat till ungdomars vanor och livsstilar vad gäller hälsa - exempelvis har låg grad av skoltrivsel visat sig ha samband med riskbeteenden gällande alkohol, tobak och cannabis.[1]

I Mark svarar en hög andel, 73 % av ungdomarna på högstadiet och 79 % av ungdomarna på gymnasiet, att de instämmer helt eller till stor del i påståendet ”Jag trivs med stämningen min skola”. Avseende om lärare och elever bemöter varandra med respekt instämmer (helt eller till stor del) 63 % av högstadie- och gymnasieungdomarna.

På följande sida redovisas frågorna nedbrutet per skola. Sett till de två gymnasieskolorna är resultatet förhållandevis jämnt. Avseende högstadieskolorna finns det större skillnader, exempelvis avseende påståendet om skolan agerar vid mobbning, som 64 % av eleverna på Fritlaskolan helt eller till stor del instämmer i. Motsvarande andel som instämmer på Örbyskolan är dock klart lägre, 36 %.

Elever på Fritslaskolan anser vidare i lägre grad än elever på övriga skolor att de fått veta vad eleverna ska ha inflytande över i skolan samt instämmer i lägre grad än övriga i påståendet om att skolans personal uppmuntrar dem till att medverka i klassråd och elevråd.

C2a. Här följer några påståenden om skolan. Hur tycker du att det stämmer in på hur det är på din skola? Andel stämmer till stor del + stämmer helt*

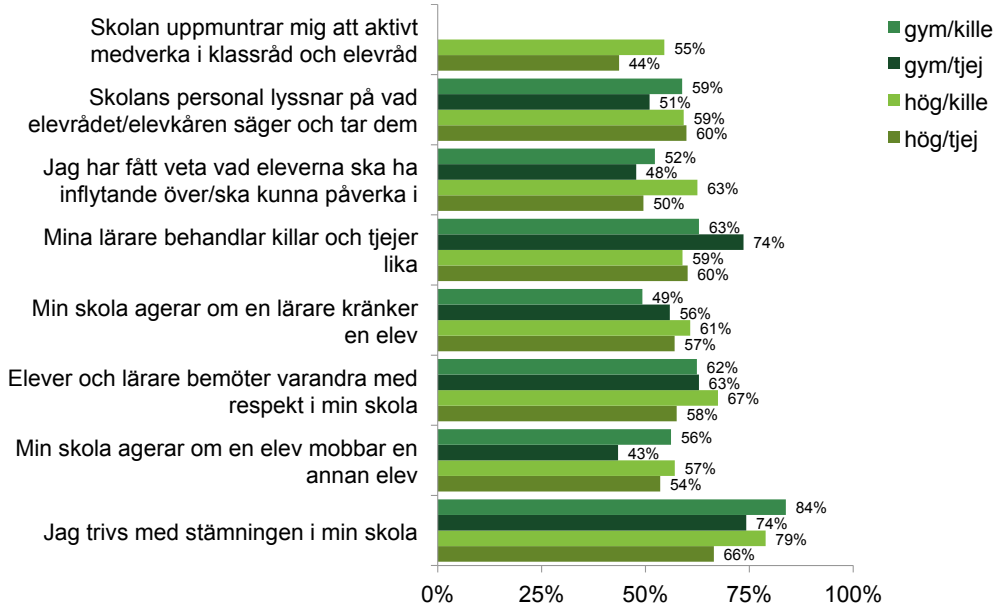

* Andelen som svarat "vet ej" är borträknad i diagram C2A för att ge en mer rättvis bild av instämmandegraden.

Notera även att endast högstadieelever fick svara på frågan "Skolan uppmuntrar mig att akrivt medverka i klassråd och elevråd"

1 Folkhälsomyndigheten: Skolbarns hälsovanor 2013-2014

C. Skola

TRIVSEL OCH STÄMNING

*C2. Hur tycker du att det stämmer in på hur det är på din skola? Andel stämmer till stor del + stämmer helt Högstadiet**

	Örbyskolan	Ängskolan	Sätilaskolan	Lyckeskolan	Fritslaskolan
Skolan uppmuntrar mig att aktivt medverka i klassråd och elevråd	49%	55%	44%	48%	36%
Skolans personal lyssnar på vad elevrådet/elevkåren säger och tar dem på allvar	59%	60%	52%	60%	65%
Jag har fått veta vad eleverna ska ha inflytande över/ska kunna påverka i skolan	48%	61%	57%	54%	38%
Mina lärare behandlar killar och tjejer lika	59%	57%	45%	67%	69%
Min skola agerar om en lärare kränker en elev	56%	57%	46%	64%	74%
Elever och lärare bemöter varandra med respekt i min skola	61%	65%	58%	53%	76%
Min skola agerar om en elev mobbar en annan elev	36%	60%	51%	48%	64%
Jag trivs med stämningen i min skola	73%	82%	73%	59%	64%

*C2. Hur tycker du att det stämmer in på hur det är på din skola? Andel stämmer till stor del + stämmer helt Gymnasiet**

	Marks gymnasieskola	Naturbruksgymnasiet Strömma
Skolans personal lyssnar på vad elevrådet/elevkåren säger och tar dem på allvar	54%	54%
Jag har fått veta vad eleverna ska ha inflytande över/ska kunna påverka i skolan	50%	46%
Mina lärare behandlar killar och tjejer lika	67%	79%
Min skola agerar om en lärare kränker en elev	51%	59%
Elever och lärare bemöter varandra med respekt i min skola	62%	68%
Min skola agerar om en elev mobbar en annan elev	49%	48%
Jag trivs med stämningen i min skola	79%	77%

* Andelen som svarat "vet ej" är borträknad i tabellerna C2 för att ge en mer rättvis bild av instämmandegraden.

C. Skola

PROBLEM I SKOLAN

Ungdomarna fick även ta ställning till huruvida rasism, mobbning och sexuella trakasserier är ett problem i skolan. Det framgår att 22 % på högstadiet och 13 % på gymnasiet instämmer helt eller till stor del i att våld förekommer i skolan. Killar, både på högstadiet och gymnasiet, instämmer i märkbart högre grad i detta påstående än tjejer.

Andelen som anser att våld är ett problem i skolan är något högre i Mark än i rikssnittet för Lupp 2015, där andelen totalt på högstadiet som anser detsamma är 16 % och på gymnasiet 8 %.

Vad gäller mobbning svarar 21 % av högstadieeleverna och 12 % av gymnasieungdomarna att de helt eller till stor del instämmer i att det förekommer på skolan.

I tabellerna nedan redovisas resultatet per skola. Lyckeskolan sticker ut bland högstadieskolorna med en högre andel elever som anser att våld, rasism, mobbning och sexuella trakasserier förekommer i skolan. Vad gäller gymnasieskolorna är det en högre andel elever på Marks gymnasieskola som anser att de listade problemen förekommer jämfört med Naturbruksgymnasiet Strömma.

C2b. Problem i skolan. Hur tycker du att det stämmer in på hur det är på din skola? Andel stämmer till stor del + stämmer helt

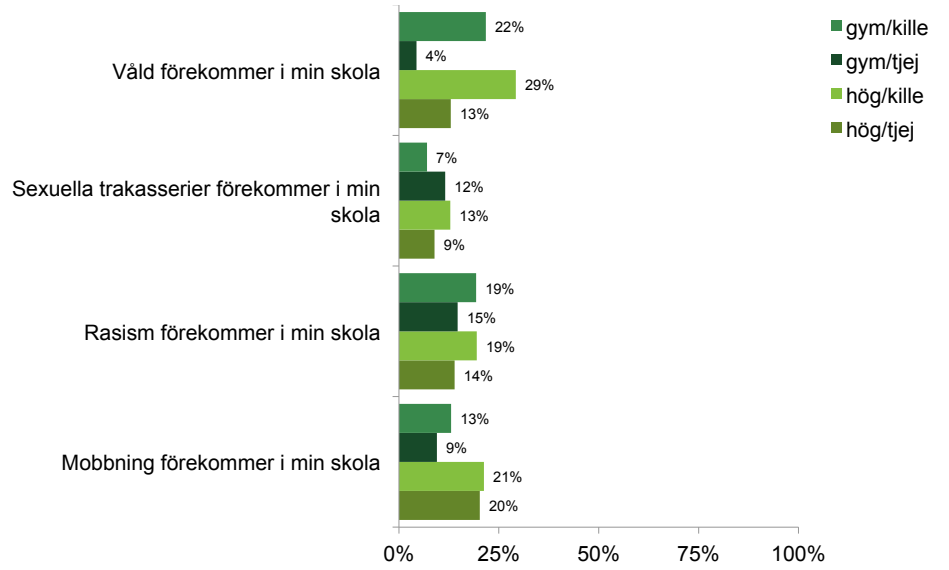

C2b. Högstadiet: Problem i skolan: Andel stämmer till stor del + stämmer helt

	Örbyskolan	Ängskolan	Sätilaskolan	Lyckeskolan	Fritslaskolan
Våld förekommer i min skola	19%	17%	22%	37%	14%
Sexuella trakasserier förekommer i min skola	5%	8%	10%	24%	3%
Rasism förekommer i min skola	9%	9%	22%	35%	7%
Mobbning förekommer i min skola	20%	16%	25%	34%	6%

C2b. Gymnasiet: Problem i skolan: Andel stämmer till stor del + stämmer helt

	Marks gymnasieskola	Naturbruksgymnasiet Strömma
Våld förekommer i min skola	14%	3%
Sexuella trakasserier förekommer i min skola	11%	3%
Rasism förekommer i min skola	19%	6%
Mobbning förekommer i min skola	13%	6%

C. Skola

OMDÖME SKOLA

Lupp-enkäten innefattade även frågor om en rad centrala aspekter av ungdomarnas skolsituation; skolbiblioteket, skolmiljön, skolmaten, undervisningen, lärarna, elevhälsovården, tillgången till datorer samt möjligheten att få extra hjälp eller stöd. I Marks kommun är ett mål att barn och unga ska ha en god utbildning.

Vad som framgår är att en hög andel är nöjda med undervisningen, lärarna och skolbiblioteket. Totalt anser 83 % på högstadiet och gymnasiet att undervisningen är mycket eller ganska bra. Vad gäller skolmiljön är 77 % mycket eller ganska nöjda. Tjejer på högstadiet är i något mindre nöjda än övriga grupper avseende skolmiljön.

Gymnasieeleverna är nöjdare än högstadieeleverna gällande tillgången till datorer och skolmaten. Vad gäller skolmaten svarar 50 % på högstadiet och 58 % på gymnasiet att de är ganska eller mycket nöjda. Andelen nöjda på gymnasiet ligger i nivå med rikssnittet för Lupp 2015, medan andelen nöjda på högstadiet är högre i Mark än i rikssnittet (43 % är i rikssnittet 13-16 år mycket eller ganska nöjda med skolmaten).

Högstadieeleverna är klart minst nöjda med tillgången till datorer, endast 34 % anger att tillgången är mycket eller ganska bra.

På följande sida redovisas resultatet nedbrutet per skola. Avseende högstadieskolorna varierar resultatet en hel del mellan skolorna. På Lyckeskolan är eleverna klart mindre nöjda än övriga med skolmiljön och skolbiblioteket. På Sätliaskolan uppger eleverna klart lägre nöjdhet än övriga avseende undervisningen och lärarna. Nöjdheten avseende tillgången till datorer varierar även. Elever på Ängskolan, Sätliaskolan och Lyckeskolan är klart mindre nöjda med tillgången till datorer än elever på Örbyskolan och Fritlaskolan. Vidare är elever på Fritlaskolan klart nöjdast avseende skolmaten.

Vad gäller gymnasieskolorna är elever på Naturbruksgymnasiet Strömma mindre nöjda än elever på Marks gymnasieskola avseende skolbiblioteket, elevhälsan och tillgången till datorer. På Marks gymnasieskola är däremot eleverna mindre nöjda med skolmiljön och möjligheten att få extra hjälp och stöd vid behov.

C3. Nu kommer några frågor om din skola. Vad tycker du om...

Andel ganska bra + mycket bra

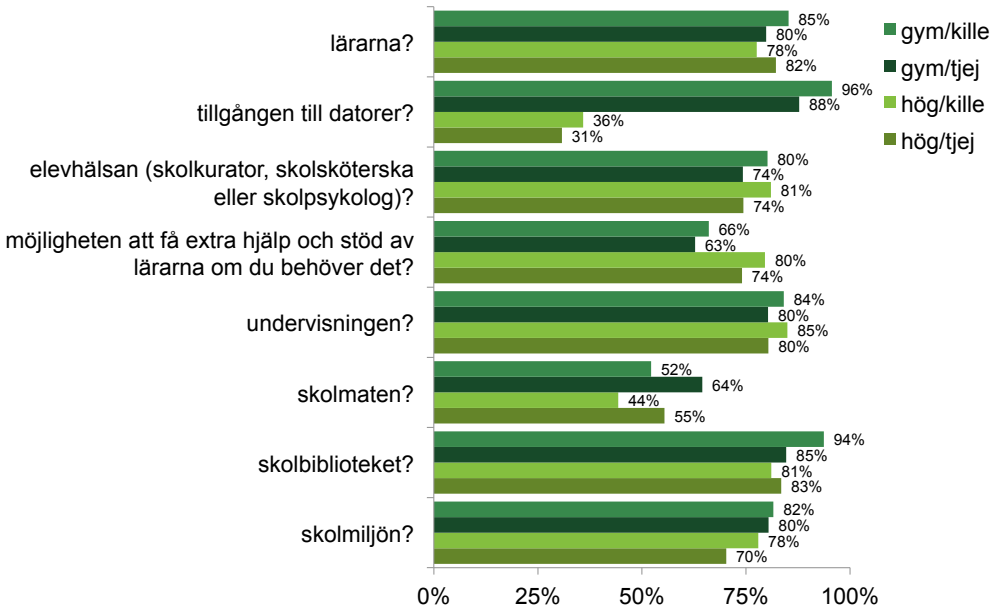

C. Skola

OMDÖME SKOLA

C3. Högstadiet: Vad tycker du om...

Andel mycket bra + ganska bra

	Örbyskolan	Ängskolan	Sätilaskolan	Lyckeskolan	Fritslaskolan
Skolmiljön?	84%	82%	88%	40%	84%
Skolbiblioteket?	84%	88%	93%	67%	90%
Skolmaten?	41%	42%	47%	45%	87%
Undervisningen?	80%	88%	64%	83%	90%
Möjligheten att få extra hjälp och stöd?	77%	82%	63%	75%	77%
Elevhälsan?	52%	81%	77%	81%	87%
Tillgången till datorer?	73%	19%	14%	21%	84%
Lärarna?	84%	77%	70%	84%	80%

C3. Gymnasiet: Vad tycker du om...

Andel mycket bra + ganska bra

	Marks gymnasieskola	Naturbruksgymnasiet Strömma
Skolmiljön?	79%	94%
Skolbiblioteket?	96%	33%
Skolmaten?	57%	65%
Undervisningen?	82%	84%
Möjligheten att få extra hjälp och stöd?	63%	77%
Elevhälsan?	80%	52%
Tillgången till datorer?	97%	48%
Lärarna?	82%	90%

C. Skola

ELEVINFLYTANDE

Ungdomarna fick även svara på frågor om hur mycket de skulle vilja vara med och bestämma om i skolan samt hur mycket de anser att de får bestämma om i dagsläget. Skolverket påpekar att sambandet mellan elevers möjlighet till delaktighet och inflytande i lärande och arbetet i skolan och kunskapsresultat och välmående är tydligt. [1] I klassrummet är elevernas möjligheter att påverka beroende av lärarens inställning. Elevrådets möjlighet att påverka beslut som rör hela skolan beror på skolledningens inställning och vilka strukturer som finns för elevinflytande på skolan. Ju längre från klassrummet och skolan besluten fattas, desto mindre blir inflytandet över de beslut som fattas av kommunpolitiker, Skolverket eller regeringen.[2]

I Mark framgår det generellt att ungdomarna vill vara med och bestämma i högre utsträckning än de anser sig få, och detta gäller både på högstadiet och gymnasiet. På högstadiet vill eleverna i högst utsträckning vara med och bestämma om hur de ska arbeta. De vill även i hög grad bestämma om skolmaten och schemat. Killar på högstadiet upplever i något högre utsträckning än tjejer att de får vara med och bestämma om de olika sakerna. På gymnasiet vill eleverna i högst utsträckning vara med och bestämma om hur de ska arbeta, om saker som rör läxorna samt om skolmaten. På gymnasiet upplever killar och tjejer ungefär i lika stor utsträckning att de får vara med och bestämma om de olika sakerna, men i några frågor så som skolmiljön inne och ute, schemat och vad de får lära sig, anser killar att de får bestämma i högre utsträckning än tjejer.

Eleverna på de olika skolorna i Marks kommun vill vara med och bestämma om de olika sakerna i ungefär lika hög grad. På nästa sida redovisas andelen som upplever att de får vara med och bestämma om de olika sakerna nedbrutet per skola, då resultatet skiljer sig en del mellan skolorna. Avseende högstadieskolorna anser elever på Fritslaskolan i klart högre grad än elever på övriga skolor att de får bestämma om de olika aspekterna i skolan. Elever på Sätilaskolan anger generellt i lägst grad att de får bestämma om de olika aspekterna. Avseende gymnasieskolorna anser elever på Marks gymnasieskola i högre grad än elever på Naturbruksgymnasiet Strömma att de får vara med och bestämma om de olika sakerna.

1 Skolverket 2015: Delaktighet för lärande
2 Rädda Barnen 2008: Vems röst väger mest? Barn och vuxna om elevinflytande i skolan

C4. Hur mycket eller lite vill du /får du som elev vara med och bestämma om följande? Högstadiet åk 8

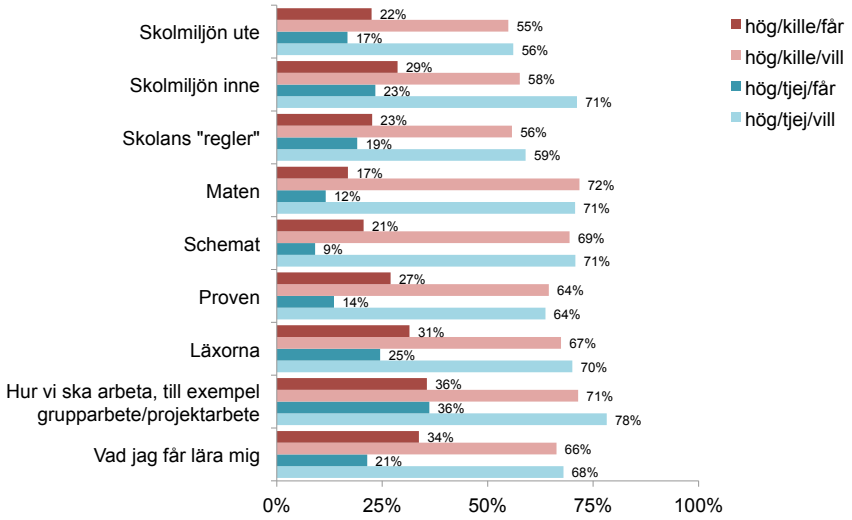

C5. Hur mycket eller lite vill du /får du som elev vara med och bestämma om följande? Gymnasiet åk 2

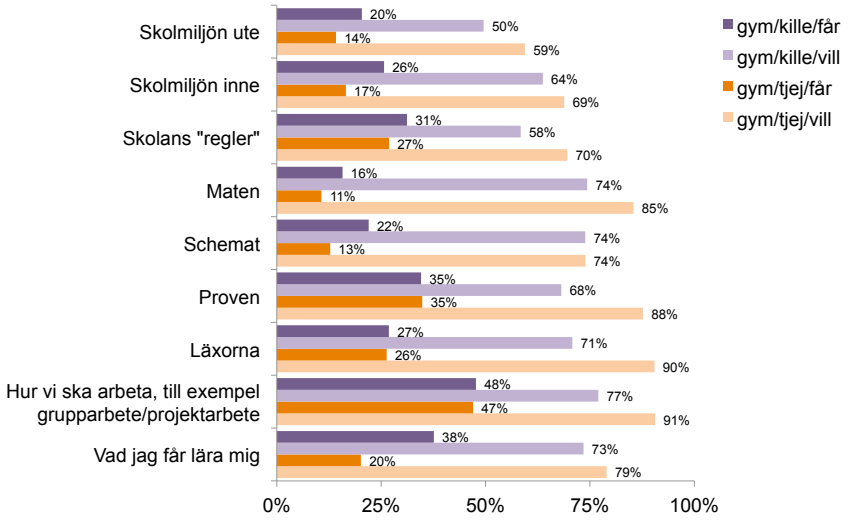

C. Skola

C5. Hur mycket eller lite upplever du att du som elev får vara med och bestämma när det gäller följande?
Andel som svarat väldigt mycket + ganska mycket

Högstadiet

	Örbyskolan	Ängskolan	Sätilaskolan	Lyckeskolan	Fritslaskolan
Skolmiljön ute	20%	16%	16%	14%	50%
Skolmiljön inne	20%	26%	18%	23%	53%
Skolans "regler"	23%	18%	14%	17%	50%
Maten	9%	8%	11%	14%	50%
Schemat	16%	15%	4%	17%	36%
Proven	11%	28%	9%	18%	33%
Läxorna	18%	34%	16%	27%	43%
Hur vi ska arbeta	26%	45%	19%	29%	54%
Vad jag får lära mig	22%	30%	21%	27%	37%

C5. Hur mycket eller lite upplever du att du som elev får vara med och bestämma när det gäller följande?
Andel som svarat väldigt mycket + ganska mycket

Gymnasiet

	Marks gymnasieskola	Naturbruksgymnasiet Strömma
Skolmiljön ute	17%	10%
Skolmiljön inne	21%	17%
Skolans "regler"	31%	7%
Maten	13%	7%
Schemat	17%	13%
Proven	36%	17%
Läxorna	28%	10%
Hur vi ska arbeta	47%	40%
Vad jag får lära mig	29%	16%

D. Politik och samhälle

Ungdomars inflytande är ett av de tre prioriterade områdena i Sveriges ungdomspolitiska handlingsprogram. Ungdomar ska inte enbart ha inflytande i frågor som omedelbart berör dem utan de ska ha möjlighet att vara delaktiga i politiska beslutsprocesser och ha inflytande i frågor som har betydelse för samhället i stort. Forskning visar att unga är lika samhällsintresserade som vuxna. Däremot är förutsättningarna för unga att delta och påverka ofta sämre på grund av bland annat ålder, utbildning och erfarenhet. Trösklarna för ett deltagande kan vara högre då unga ofta har ett svagare politiskt kapital jämfört med vuxna.[1]

I Marks kommun är ungdomars inflytande även ett målområde.

INTRESSE FÖR OLIKA FRÅGOR

Vad som framgår är att en relativt stor andel av ungdomarna i Mark kommun, totalt 60 %, är intresserade av vad som händer i andra länder. 48 % anger att de är intresserade av samhällsfrågor och 38 % är intresserade av politik. Gymnasieungdomarna är mer intresserade av politik än högstadieungdomarna.

År 2010 i Mark svarade 41 % av ungdomarna på gymnasiet och 29 % på högstadiet att de var intresserade av politik. Andelen intresserade är alltså något högre i årets resultat.

AKTIVT SAMHÄLLSENGAGEMANG

Ungdomarna fick även svara på frågor om de gjort någon aktiv politisk handling under det senaste året. Störst andel har gillat eller delat ett inlägg om samhällsfrågor/politik på internet, totalt 31 %. 15 % av ungdomarna har även angett att de diskuterat samhällsfrågor eller politik på internet det senaste året. Övriga handlingar, som att delta i demonstrationer, skriva förslag och ta kontakt med politiker, har de unga gjort i lägre utsträckning. Dock är det en jämn andel unga (11-13 %) som skulle kunna tänka sig att göra alla de listade handlingarna. Man kan dock konstatera att internet som plattform för samhällsengagemang är den vanligaste formen bland ungdomarna i kommunen.

D1. Hur intresserad är du av följande?

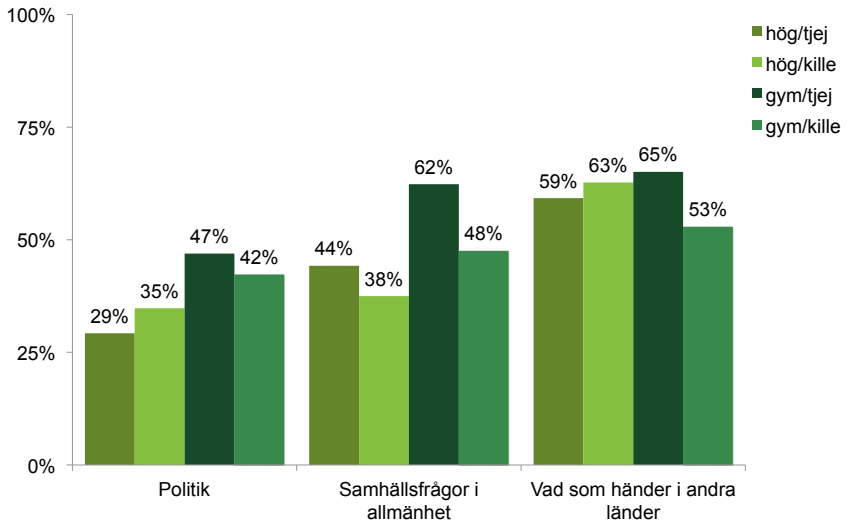

D2. Under de senaste 12 månaderna, har du gjort något av följande?

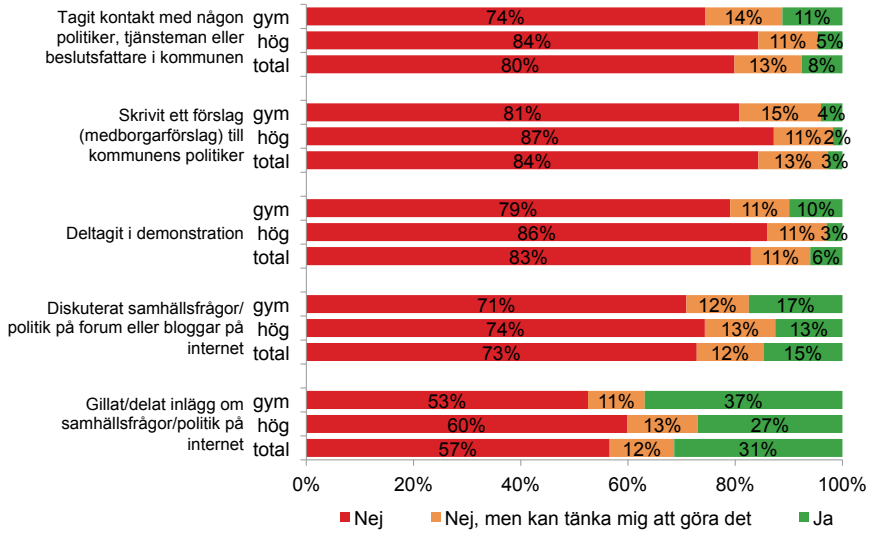

1 SKL 2014: Ungas inflytande och delaktighet

D. Politik och samhälle

SYN PÅ INFLYTANDE I KOMMUNEN

Utöver att det finns ett intresse för att påverka, är även en central faktor för att utveckla ungdomsinflytandet i en kommun, att ungdomarna känner att de har en möjlighet att få sin röst hörd hos de som bestämmer.

54 % av gymnasieungdomarna och 51 % av högstadieungdomarna svarar att de vill vara med och påverka i frågor som rör kommunen, se diagram D4 längst ner till höger. Tjejer är tydligt mer intresserade av att vara med och påverka än killar, både på högstadiet och på gymnasiet. Andelen gymnasieungdomar i Mark som vill påverka är klart högre än i resultatet i Lupp-undersökningen år 2010. Då svarade 24 %, både på högstadiet och gymnasiet, att de vill vara med och påverka i frågor som rör kommunen.

Andelen ungdomar som ser sig ha mycket stora eller ganska stora möjligheter att påverka är dock avsevärt lägre än andelen som vill vara med och påverka. På högstadiet svarar 20 % att de tror sig ha stora eller ganska stora möjligheter att föra fram sina åsikter till de som bestämmer i kommunen, se diagram D3. Motsvarande siffra i gymnasiet är 15 %. Värt att notera är dock att en relativt stor andel har svarat ”vet inte” vilket tyder på en osäkerhet i frågan.

Andelen ungdomar som anser att de har stora eller ganska stora möjligheter att föra fram sina åsikter har ökat sedan senaste Lupp-undersökningen, speciellt på högstadiet. År 2010 svarade 11 % att det såg sig ha stora eller ganska stora möjligheter att föra fram sina åsikter. På gymnasiet i Mark år 2010 var motsvarande siffra 12 %.

D3. Vilka möjligheter har du att föra fram dina åsikter till dem som bestämmer i kommunen?

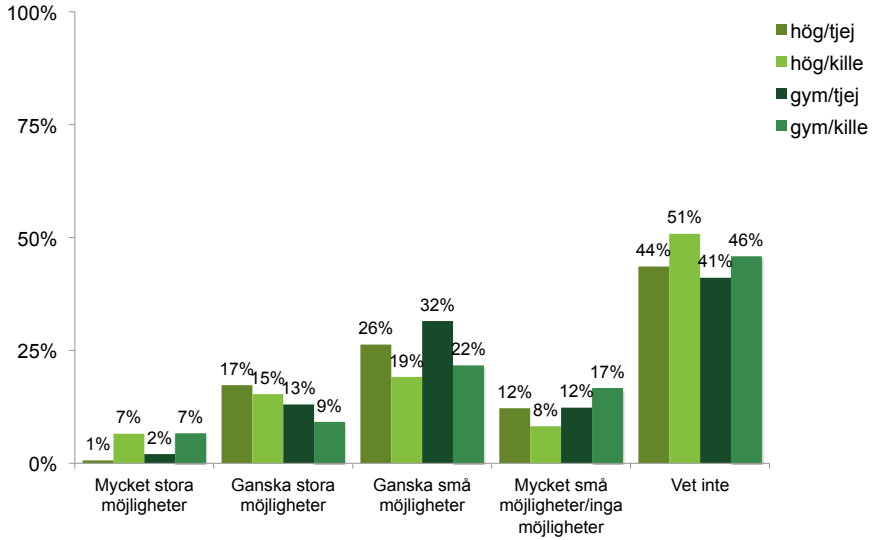

D4. Vill du vara med och påverka i frågor som rör din kommun?

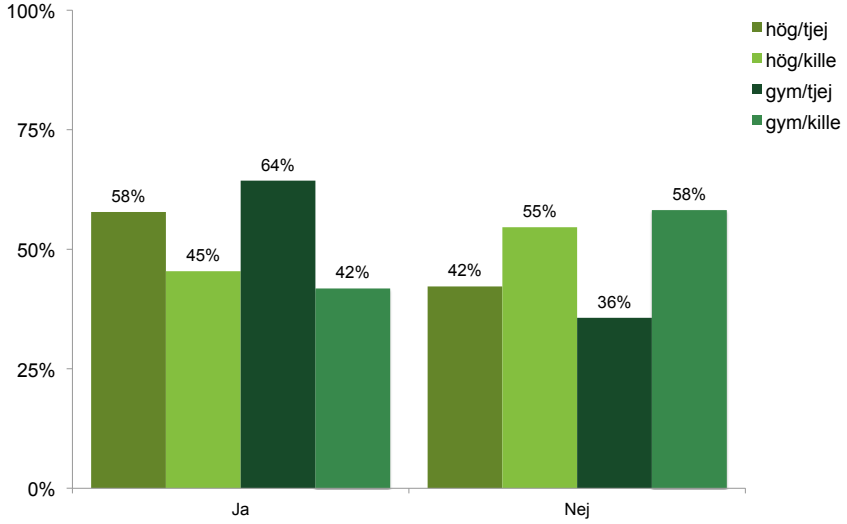

D. Politik och samhälle

VEM DE VÄNDER SIG TILL

En relativt stor andel av ungdomarna vet inte vart de skulle vända sig om de vill påverka något i kommunen, totalt 47% av gymnasieungdomarna och 32 % av högstadieungdomarna anger detta alternativ.

29 % totalt har angett att de skulle vända sig till någon de känner och 23 % anger att de skulle vända sig till internet eller sociala medier. En relativt låg andel skulle vända sig direkt till en tjänsteman eller politiker om de vill påverka något, totalt anger 12 % detta alternativ.

VAD UNGDOMARNA VILL PÅVERKA

Ungdomarna, som svarade att de vill vara med och påverka i frågor som rör kommunen, fick även i fritext ange vad de skulle vilja påverka. Många unga nämner här kollektivtrafiken, hur pengarna fördelas och vad som ska prioriteras, skola samt frågor kopplade till deras fritid och fritidsaktiviteter.

DE SOM INTE VILL PÅVERKA

De som svarade att de inte vill vara med och påverka i frågor som rör kommunen fick även svara på en fråga om varför de inte är intresserade. En hög andel, 54 %, svarar att det beror på att de inte är tillräckligt intresserade.

Mer problematiskt är det att 32 % av gymnasieungdomarna och 20 % av högstadieungdomarna (som inte vill påverka) anger att det beror på att de inte tror att det spelar någon roll.

D4b. Till vem eller vart vänder du dig om du vill påverka något i din kommun?

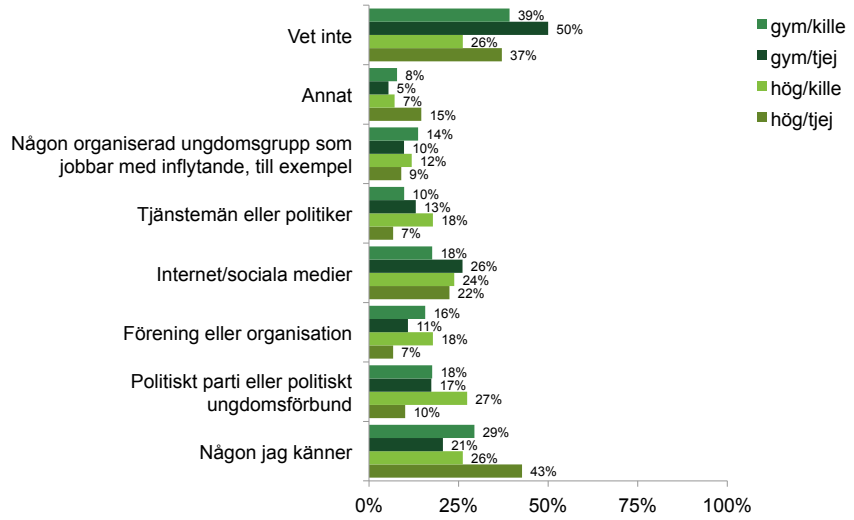

D4d. Vilken eller vilka är anledningarna till att du inte vill vara med och påverka?

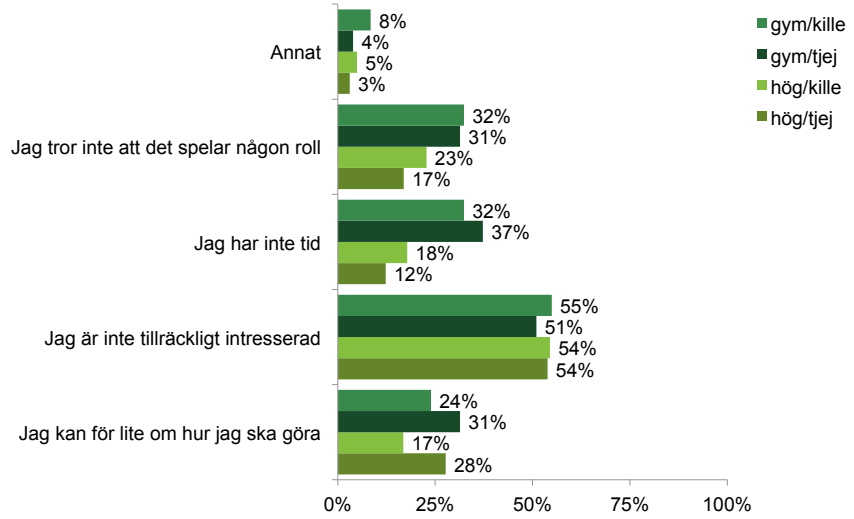

D. Politik och samhälle

FÖRTROENDE FÖR VUXNA OCH POLITIKER

Ungdomarna ombads även svara på hur stort förtroende de har för vuxna i allmänhet samt för politiker. Många forskare menar att just graden av tillit bland annat har stor betydelse för det personliga välbefinnandet.[1]

Förtroendet för vuxna i allmänhet är relativt högt, totalt svarar 72 % att de har ett ganska eller mycket stort förtroende för vuxna. Förtroendet för politiker är dock märkbart lägre, speciellt bland ungdomarna på gymnasiet.

D5. Hur stort eller litet förtroende har du för följande vuxna personer?

Andel mycket stor + ganska stort förtroende:

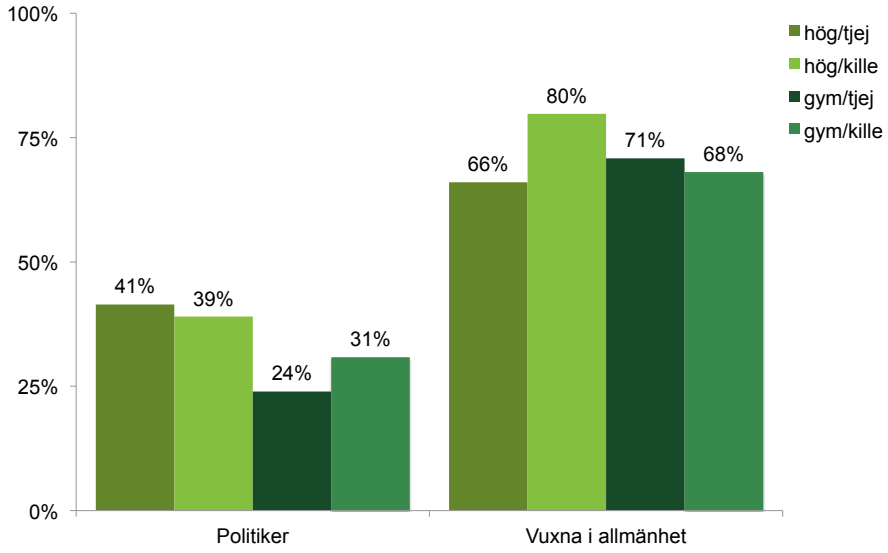

1 Statens Folkhälsoinstitut 2010: Delaktighet och inflytande i samhället

D. Politik och samhälle

INFLYTANDE OCH FÖRUTSÄTTNINGAR

En viktig förutsättning för att utveckla ungdomars inflytande är att ungdomarna själva vill vara med och påverka. En annan sak som är viktig utöver viljan är att ungdomarna i någon mån också anser att de har möjligheter att föra fram sina åsikter eller att de känner att de som bestämmer lyssnar på dem. Nedan redovisas en översikt av hur ungdomarna svarat på de olika frågorna om inflytande; huruvida de vill vara med och påverka samt hur de ser på de faktiska möjligheterna att föra fram åsikter i kommunen.

I Mark kommun svarar 20 % av ungdomarna av de som vill påverka att de har mycket goda eller ganska goda möjligheter att föra fram sina åsikter till de som bestämmer. Denna andel ungdomar skulle potentiellt kunna bli aktivt engagerade i ungdomsfrågor i kommunen. 43 % av ungdomarna som vill påverka ser sig ha mycket små eller ganska små möjligheter att föra fram sina åsikter till de som bestämmer.

Å andra sidan finns det även ungdomar, som inte vill påverka och som ser sig ha en liten eller mycket liten möjlighet att föra fram sina åsikter. 29 % av de som inte vill påverka ser även att de har små eller mycket små möjligheter att få sin röst hörd. Det krävs troligtvis stora insatser för att få dessa ungdomar engagerade.

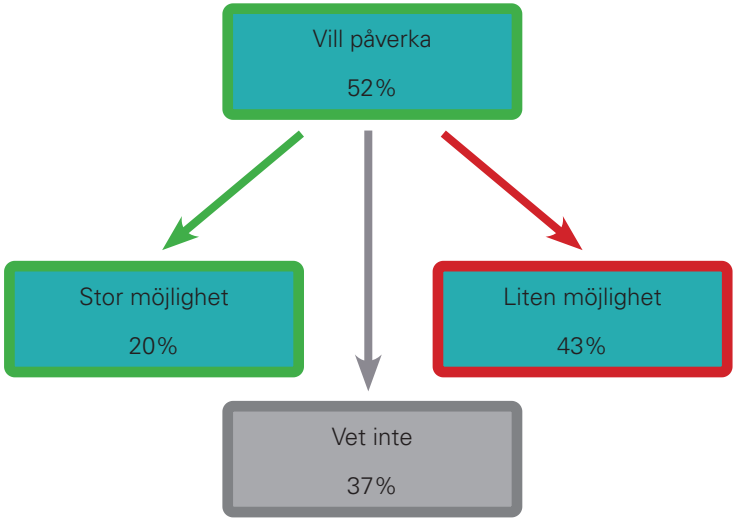

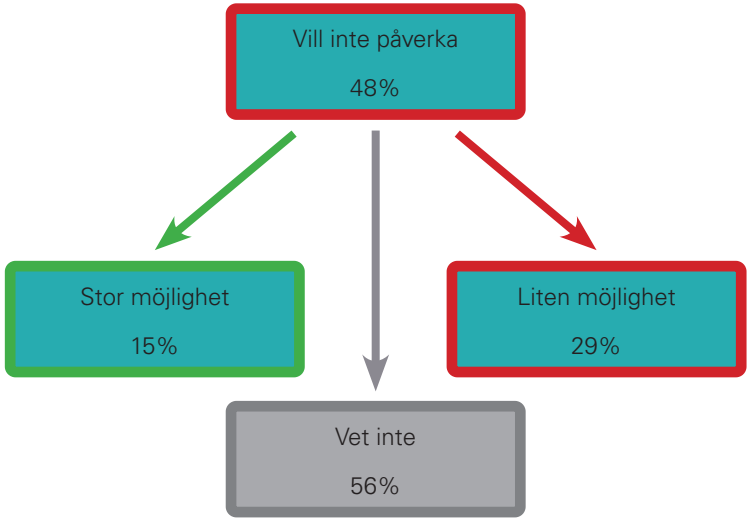

D. Politik och samhälle - fördjupad analys

Ungas deltagande kan ses ur två viktiga perspektiv: resursperspektivet som utgår från att ungdomar är en resurs och kan bidra med erfarenheter och kunskaper samt medborgarperspektivet som utgår från att unga som medborgare har en rätt att vara med och påverka. Dessa perspektiv är viktiga då ungdomar under 18 år inte har samma formella rättigheter att påverka som äldre har.

Det råder dock en oenighet i forskningen om ungas organiseringsgrad över tid. Vissa forskare menar att ungdomar idag har ett lägre stöd för demokratin och att deras politiska deltagande faller. Att unga idag i lägre grad är medlemmar i politiska partier och fackföreningar än innan ger ett visst stöd till denna bild. Andra forskare menar att unga idag är lika engagerade som unga i tidigare generationer varit, bara att engagemanget istället har tagit nya former (exempelvis politisk aktivitet på nätet, enfrågerörelser, bojkotter).[1]

Vad som konstateras i forskningen är att utbildningsnivå, socioekonomisk bakgrund och sociala nätverk påverkar graden av organisering. Exakt vilka faktorer som har en kausal påverkan är dock omtvistat eftersom det är svårt att särskilja en enskild faktor då de samvarierar. Att ha föräldrar som organiserar sig är dock en av de starkaste faktorer bakom att unga väljer att organisera sig.[2] Andra vuxna personer som finns nära de unga i vardagen (exempelvis på skolan eller i föreningar) kan dock även spela en stor roll för ungas engagemang.[3]

RESULTAT IFRÅN SAMBANDSANALYSERNA

Inledningsvis har frågorna om elevinflytande (inflytande i skolan) analyserats mot frågorna rörande inflytande i kommunen. Vad som framgår är att de ungdomar som ser sig ha små eller inga möjligheter att föra fram sina åsikter till de som bestämmer i kommunen, i lägre grad även anser att de får bestämma om olika saker i skolan. De ungdomar som inte instämmer i påståendet om att elevrådet tas på allvar och lyssnas på anger även i högre grad att de har små/inga möjligheter att föra fram åsikterna i kommunen. Synen på möjligheterna att påverka i skolan hänger således samman med synen på möjligheterna att påverka i kommunen.

De ungdomar som svarar att de har små/inga möjligheter att föra fram sina åsikter anger också att de har ett litet förtroende för politiker i högre grad än övriga. En något större andel av de som svarar att de har små möjligheter svarar också att de har en mer negativ framtidstro. Vad som vidare framgår är att de ungdomar som skattar sin hälsa som mycket eller ganska dålig i lägre utsträckning ser sig ha möjligheter att föra fram åsikterna. Folkhälsomyndigheten konstaterar att låg demokratisk delaktighet bl.a. har samband med upplevd dålig hälsa[4]. Detta tenderar stämma överens med resultaten från sambandsanalyserna, i detta fall gällande synen på möjligheterna att påverka och den självskattade hälsan.

Av de som svarat att de ser sig ha små eller inga möjligheter att påverka återfinns en större andel i grupperna hälsoutsatta, ekonomiskt utsatta och samhälleligt utsatta. Läs mer om utsatthetsvillkoren på sidorna 52-53.

Vad gäller frågan om ungdomarna vill påverka i frågor som rör kommunen framgår det att de som vill påverka i högre utsträckning även är intresserade av politik, samhällsfrågor och/eller vad som händer i världen. Vidare är de som vill påverka mer samhällsaktiva, dvs. de har i högre grad än de som inte vill påverka delat/gillat eller diskuterat politik på internet eller sociala medier eller gjort andra typer av politiska handlingar det senaste året. Ett samband som också framgår är att de som vill påverka i högre utsträckning även har svarat att de utsatts för orättvis behandling eller mobbning.

Frågorna om intresse för politik, samhällsfrågor och omvärlden har även analyserats fördjupat. Vad som framgår är att gruppen som är ganska eller mycket intresserade av minst en av dessa tre frågor vill vara med och bestämma om mer i skolan än övriga och tycker även att de får vara med och bestämma mer. En klart högre andel av de som har ett intresse antingen har eller kan tänka sig att engagera sig på olika sätt. Dessutom anger gruppen i högre grad att de vill vara med och påverka frågor som rör kommunen och anser även att de har större chanser att föra fram sina åsikter till de som bestämmer i kommunen.

Det finns även ett samband vad gäller intresse för politik, samhällsfrågor och omvärlden samt synen på att flytta från kommunen. Ju större intresset är för politik, samhälle och omvärlden - desto troligare tror ungdomarna det är att de kommer att flytta från Marks kommun.

1 SKL 2013: Ungas förhållande till demokratin
2 SKL 2013: Ungas förhållande till demokratin
3 MUCF 2010: Fokus 10: En analys av ungas inflytande

4 Statens Folkhälsoinstitut 2010: Delaktighet och inflytande i samhället

D. Politik och samhälle - fördjupad analys

INTRESSET FÖR ATT PÅVERKA FINNS

I Marks kommun har intresset för att vara med och påverka i kommunen ökat. Därutöver ser sig fler ha möjligheter att få sin röst hörd hos politiker, även om andelen fortfarande är relativt låg. Att ta tillvara på ungdomarnas intresse att påverka samt att arbeta med att fler ungdomar känner till vilka vägar till inflytande som finns och vad som är möjligt kan därav komma att bli viktigt i kommunen. MUCF har ett antal generella rekommendationer i arbetet med ungdoms-inflytande som presenteras nedan.

REKOMMENDATIONER I ARBETET MOT ETT ÖKAT UNGDOMSINFLYTANDE[5]

- En ökad samverkan mellan skolor och andra aktörer som representanter för arbetslivet, högre utbildning och det civila samhället föreslås. Det rekommenderas att skolorna är öppna för samarbeten med ideella organisationer för att ge unga en bild av vilka möjlig-heter det finns för att engagera sig.
- Inflytande på ett område eller inom en sfär ger även goda möjligheter till inflytande inom fler områden. Detta innebär att ett fungerande elevråd i skolorna troligen är viktigt för att fler ungdomar ska ta steget och engagera sig i andra sfärer, exempelvis i kommunen.
- Att ha tydliga spelregler. Detta är särskilt viktigt i sammanhang där unga ska vara delaktiga och utöva medbestämmande. Ju otydligare formerna för medbestämmande blir, desto mer ökar de individuella resurserna (exempelvis självförtroende) i betydelse, vilket i sin tur innebär att ojämlikheter i utövandet av inflytande ökar mellan olika grupper av unga.
- Dagar då politiker och ungdomar träffas för att diskutera och prata om idéer kan anordnas i kommunen. På detta sätt kan man hitta verktyg och kanaler för unga och beslutsfattare att börja kommunicera och öppna upp för ökat ungdomsinflytande i kommunen. Att sedan utveckla både formella och informella vägar till inflytande som är anpassade till ungdomars villkor och förhållningssätt till inflytande kan bli viktigt.
- MUCF påpekar vidare att en framgångsfaktor är att inte ställa orealistiska förhoppningar på att de unga själva, utan stöd och uppmuntran från de vuxna, ska kunna ta tillvara sin rätt till inflytande. Att vuxna och politiker betraktar ungdomar som en resurs och främjar samt uppmuntrar ungdomsinflytandet är alltså väldigt viktigt.

"Vi vill att det ska finnas bättre möjligheter för unga att få jobb"

"Fler jobbmöjligheter för ungdomar, praktik för grundskoleelever, hjälp med studier/upplägg"

"Bygga fler ställen där man kan umgås. Så som cafeer och annat i samma stil"

5 MUCF 2010: Fokus 10: En analys av ungas inflytande

E. Trygghet

I detta avsnitt presenteras resultatet på de frågor som i enkäten berör olika typer av utsatthet samt ungdomarnas upplevelser kring trygghet och otrygghet. Att bli utsatt för brott eller kränkande handlingar innebär utöver en fysisk eller psykisk skada även en begränsning av den utsatta individens frihet, samt kan vara ett hot mot tryggheten också på längre sikt.

UTSATTHET FÖR HOT OCH BROTT

I tabellen nedan redovisas andelen som svarat att de blivit utsatta för hot eller brott det senaste halvåret. Totalt har 17 % av de unga blivit utsatta för hot och 15 % har blivit utsatta för stöld. Andelen som utsatts för misshandel de senaste sex månaderna är lägre, totalt 4 %.

UPPLEVELSER AV TRYGGHET

Ungdomarna fick ange hur trygga de upplever att de är på olika fysiska platser i kommunen. Svarsalternativet "alltid" innefattar inga tvivel, medan svarsalternativen ofta och sällan, innefattar olika mån av tvivel kring den upplevda tryggheten. Diagrammet till höger visar upplevd trygghet för ungdomar på gymnasiet samt högstadiet totalt. Vad som framgår är att ungdomarna känner sig tryggast i hemmet och i bostadsområdet och känner sig minst trygga på fritidsgårdarna. 13 % totalt har angett att de aldrig känner sig trygga på fritidsgårdarna.

I tabellen framgår det att tjejer i båda åldersgrupper känner sig mindre trygga än jämnåriga killar på stan eller i centrum samt i kollektivtrafiken.

E1. Nu vill vi att du tänker tillbaka på de senaste sex månaderna. Har något av detta hänt dig? Andel "ja"

	hög/tjej	hög/kille	gym/tjej	gym/kille
Någon har hotat mig	18%	19%	13%	17%
Någon har stulit från mig	11%	17%	10%	24%
Jag har blivit utsatt för misshandel	5%	5%	3%	4%
Jag har blivit utsatt för sexuellt våld/utnyttjande	3%	1%	3%	2%

E2. Hur ofta känner du dig trygg på följande ställen?

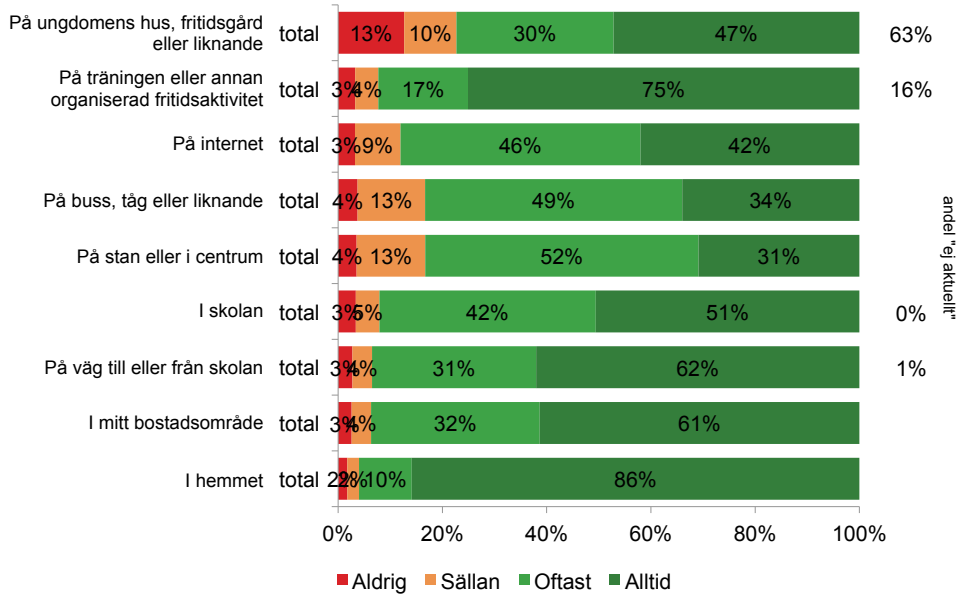

E2. Andel nedbrutet som svarat att de oftast + alltid är trygga

	hög/tjej	hög/kille	gym/tjej	gym/kille
I hemmet	98%	98%	96%	91%
I mitt bostadsområde	93%	96%	95%	90%
På väg till eller från skolan	91%	97%	95% (1%)	89% (3%)
I skolan	92%	91%	94% (0%)	92% (1%)
På stan eller i centrum	84%	90%	75%	82%
På buss, tåg eller liknande	75%	93%	79%	85%
På internet	76%	95%	91%	90%
På träningen eller annan organiserad fritidsaktivitet	94% (19%)	95% (18%)	92% (15%)	89% (12%)
På ungdomens hus, fritidsgård eller liknande	81% (69%)	82% (63%)	64% (63%)	81% (56%)

Siffrorna i diagrammet och tabellen ovan visar endast de som svarat på frågan, dvs. svarsalternativet "ej aktuellt" är borträknat. Andelen som svarat ej aktuellt redovisas inom parentes.

E. Trygghet

MOBBNING OCH TRAKASSERIER

I denna del redovisas frågor som rör utsatthet för mobbning och trakasserier.

Vad som framgår är att 5 % av högstadieungdomarna och 2 % av gymnasieungdomarna har blivit mobbade eller trakasserade under en längre period. Tjejer på högstadiet är i större utsträckning utsatta jämfört med övriga grupperna. Totalt svarar 37 % av högstadietjejerna att de blivit utsatta enstaka gånger eller en längre period det senaste halvåret.

Vad som vidare framgår är att en stor andel av de utsatta uppger att det skett i skolmiljön. Av de som svarat att de är utsatta för mobbning har 83 % av unga på högstadiet och 65 % av unga på gymnasiet angett att det skett i skolan. I forskningen konstateras det ofta att normer och föreställningar om vad som betraktas som "normalt" ligger bakom kränkningar och diskriminering av elever i skolan. De som uppfattas avvika från normen löper alltså större risk att drabbas.[1]

Den näst största andelen har blivit utsatta på internet eller i mobilen, både vad gäller gymnasiet och högstadiet.

På följande sida presenteras en fördjupad analys avseende just mobbning och trakasserier.

E3. Under de senaste sex månaderna, har du blivit mobbad, trakasserad eller utfryst?

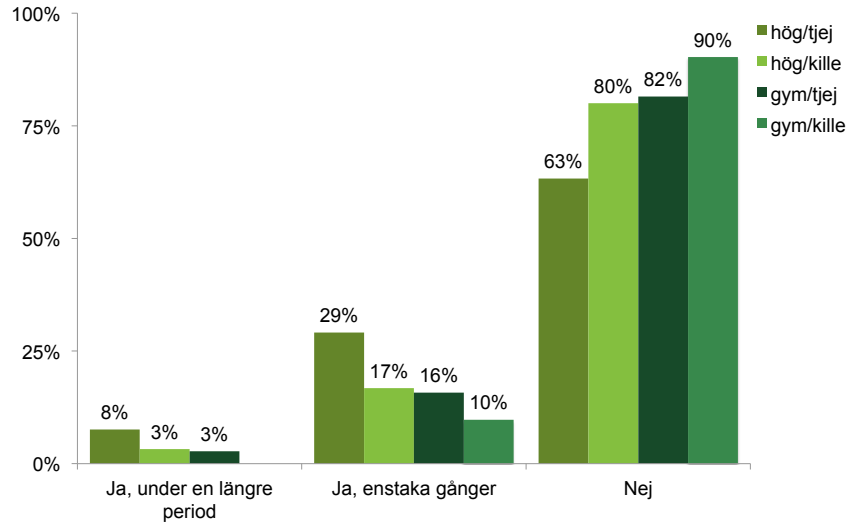

E3b. Var blev du mobbad, trakasserad eller utfryst?

HÖGSTADIET	andel
1. I skolan	83%
2. På internet/i mobilen	37%
3. På stan eller i centrum	8%
4. Hemma	7%
5. Annat	5%

GYMNASIET	andel
1. I skolan	65%
2. På internet/i mobilen	18%
3. Annat	15%
4. På stan eller i centrum	13%
5. Hemma	10%

1 Skolverket 2009: Grövre våld i skolan

E. Trygghet - fördjupad analys

MUCF konstaterar att en av de faktorer som påverkar ungas hälsa mest är om man under den senaste tiden har blivit utsatt för någon form av mobbning, men även andra former av utsatthet tas upp (hot, misshandel, utnyttjande). Det konstateras att det gäller såväl unga män som unga kvinnor.[1] En hög andel av ungdomarna som är utsatta för mobbning och trakasserier i Marks kommun svarar att de blivit utsatta i skolan, efterföljt av på internet/ i mobilen. På detta sätt ser det ofta ut, dvs. att mobbning ofta förekommer i skolan. I denna del har därav fokus lagts på att fördjupat se på frågan om mobbning och trakasserier, och med speciellt fokus på utsatthet i skolan och på nätet.

SAMBANDSANALYSER MOBBNING OCH TRAKASSERIER

Vad som framgår genom sambandsanalyser avseende frågan om mobbning är att de som utsatts för mobbning eller trakasserier även i högre grad utsatts för orättvis behandling, hot, misshandel och stöld det senaste halvåret. Utsatthet för mobbning tenderar således hänga samman med andra former av utsatthet. De som utsatts för mobbning under en längre period är mer missnöjda med skolmiljön samt svarar i lägre grad att de trivs med stämningen på skolan än de som inte utsatts. De som utsatts för mobbning under en längre period ser även tydligt mer negativt på framtiden, skattar hälsan i högre grad som ganska eller mycket dålig samt känner sig i högre grad nedstämda eller deppiga regelbundet i jämförelse med övriga. De som utsatts under en längre period vill flytta från kommunen i ungefär lika stor utsträckning som övriga men anger i högre grad alternativet "studier" samt "här kan jag inte vara den jag är" som skäl till flytt.

Vidare framgår det, kanske inte så förvånande, att de ungdomar som utsatts för mobbning under en längre period eller enstaka gånger känner sig mindre trygga än övriga på väg till och från skolan samt i skolan.

MOBBNING OCH TRAKASSERIER I SKOLAN

Ett bra skolklimat är en viktig bidragande orsak till ett framgångsrikt arbete mot mobbning, samtidigt som ett framgångsrikt arbete kan bidra till ett bra skolklimat. Skolklimatet påverkas av flera faktorer kopplade till situationen i skolan såväl som utanför skolan. Det kan till exempel handla om organisatoriska realiteter, sociala relationer, engagemang, attityder, normer och värderingar.[2]

Både diskrimineringslagen och 6:e kapitlet i skollagen har till syfte att skydda elever mot kränkningar av deras värdighet, som inkluderar mobbning och trakasserier. Skolverket har i en utvärdering vid namn "Utvärdering av metoder mot mobbning" sammanställt några effektiva insatser[3] för att motverka mobbning, som kan vara värdefulla i arbetet mot kränkningar i skolan.

- Elever medverkar aktivt i det förebyggande arbetet mot mobbning – inte bara vid enstaka tillfällen, utan att elever i hög grad får i uppgift att med stöd av och i samarbete med vuxna på skolan hålla i olika aktiviteter med syfte att skapa en god atmosfär, (kamratstödjare räknas inte till denna insats).
- Uppföljning och utvärdering av elevernas situation när det gäller mobbning ska genomföras regelbundet och resultaten används för att utveckla och justera insatserna mot mobbning.
- Att ha ett kooperativt lag – det vill säga antimobbningsteam, trygghetsgrupp eller dylikt, med bred sammansättning av både lärare och personal med specialistkompetens såsom skolsköterska, kurator eller specialpedagog.
- Åtgärder för de inblandade – se till så det finns rutiner för att åtgärda och följa upp som berör både den som blivit mobbad och den som utfört mobbningen. För att insatsen ska ha effekt även för flickor måste det också finnas rutiner för bearbetning och stöd till de inblandade.
- Personalutbildning – innebär att flertalet av personalen fått utbildning som ökar deras förståelse för mobbning och kränkningar.

En viktig slutsats enligt Skolverket är att det förebyggande, upptäckande och åtgärdande insatser mot mobbning måste vila på forskningsrön om vad som faktiskt ger effekt. Det poängteras även att en hela-skolan-ansats är viktig, dvs. att all personal och alla elever är medvetna om hur man agerar vid kränkningar och mobbning, alla är delaktiga och arbetssättet är förankrat i hela personalgruppen och bland eleverna.[4]

MOBBNING OCH TRAKASSERIER PÅ NÄTET

Utöver utsatthet för mobbning i skolan är olika typer av nätkränkningar även är ett reellt problem för unga människor som samhället ännu inte har hittat några bra former för att

1 MUCF 2007: Fokus 07: En analys av ungas hälsa och utsatthet
2 Skolverket 2011: Utvärdering av metoder mot mobbning
3 Skolverket 2011: Utvärdering av metoder mot mobbning
4 Skolverket 2011: Utvärdering av metoder mot mobbning

E. Trygghet

hantera[5]. Nätkränkningar är även generellt svårare att hantera för att skolpersonal och andra vuxna ofta inte har någon insyn. Flera forskare menar att mobbning på nätet kan ses som samma fenomen som traditionell mobbning, bara i ett annat forum. Under senare tid har dock flera andra forskare hittat särdrag hos mobbning på nätet som gör att det ändå är meningsfullt att tala om det särskilt. Exempelvis nämns det att den som utsätts kan spara bevis från handlingen som kan spridas vidare. Den potentiella publikens storlek nämns även som ett särskiljande drag.[6]

Att se till att de unga har förtroende för vuxna och skolpersonal och därmed berättar om det händer något på nätet är, utöver utbildning om beteende, integritet och säkerhet på nätet, en viktigt punkt i arbetet för att motverka och förebygga mobbning på nätet.[7] I Marks kommun framgår det att det att ungefär var tredje ungdom som blivit utsatta för mobbning i skolan (under längre period eller enstaka gånger) även anger att de utsatts för mobbning via internet eller mobilen. I forskningen konstateras det att mobbning och kränkningar på nätet och utanför nätet "online" och "offline" ofta är sammanlänkade. Dvs. de ungdomar som är utsatta offline är i högre grad även utsatta online. Proaktiva åtgärder för att hindra att unga drabbas av mobbning, trakasserier online kan därav vara viktiga att ses i ett bredare samhälleligt, rättsligt och socialt sammanhang.[8]

ORÄTTVIS BEHANDLING

Ungdomarna fick även ange om de blivit orättvist behandlade på ett sätt som gjort att de mått dåligt. 9 % av högstadieungdomarna och 13 % av gymnasieungdomarna har svarat att de blivit orättvist behandlade flera gånger under det senaste halvåret. En relativt stor andel anger även att utsatts någon gång, 31 % på högstadiet och 29 % på gymnasiet anger detta.

Vad som vidare framgår är att det framförallt är tjejer som svarar att de blivit utsatta för orättvis behandling. Totalt har cirka hälften av högstadie- och gymnasietjejerna svarat att de blivit orättvist behandlade någon eller flera gånger de senaste sex månaderna. En stor andel, 54 %, av de som blivit utsatta för orättvis behandling, anger att de utsatts av andra elever eller ungdomar. 36 % av ungdomarna anger personal inom skolan.

5 MUCF 2014: Nätkränkningar - Svenska ungdomars normer och beteenden
6 Skolverket: Vad är särskilt med kränkningar på nätet?
7 Skolverket: Vad är särskilt med kränkningar på nätet?
8 MUCF 2014: Nätkränkningar - Svenska ungdomars normer och beteenden

E4. Har du de senaste sex månaderna, har du upplevt att du har blivit orättvist behandlad på ett sätt så att du har mått dåligt?

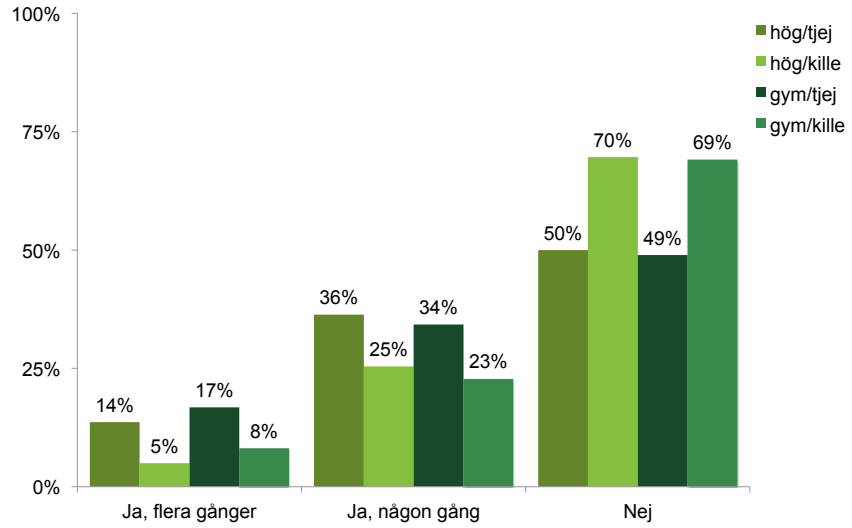

E4b. Vem eller vilka har du känt dig orättvist behandlad av?

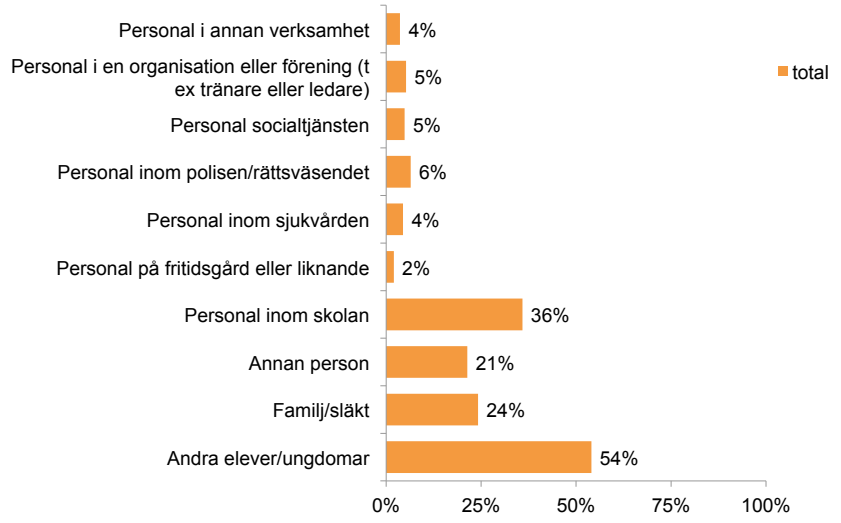

E. Trygghet

ORÄTTVIS BEHANDLING

Avseende vilka orsaker som lett till orättvis behandling framgår det att ungdomarna i hög utsträckning svarar ”vet inte”, 39 % totalt anger detta alternativ. 15 % anger utseende och 13 % anger att det var på grund av kön.

Positivt är att en relativt hög andel, totalt 83 % av högstadieungdomarna och 74 % av gymnasieungdomarna, vet vart de ska vända sig för stöd om de skulle bli illa behandlade eller om de mår dåligt.

E4c. Av vilken eller vilka orsaker tror du att du blev orättvist behandlad?

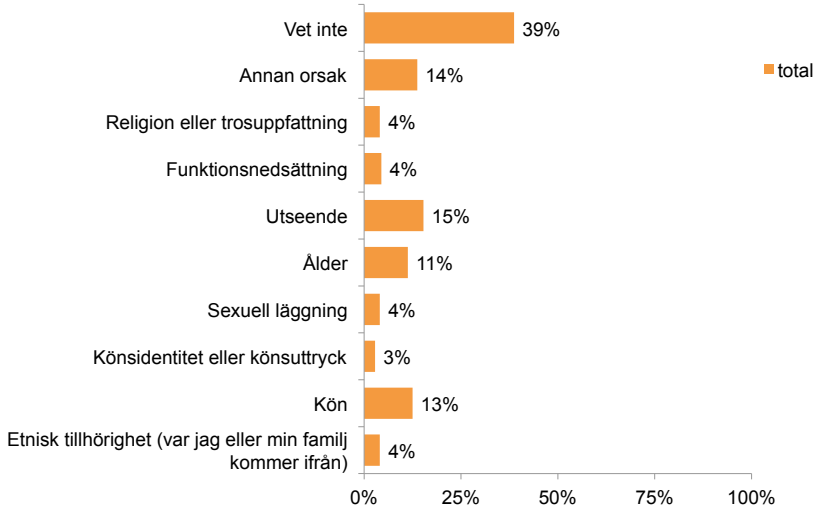

E5. Vet du vart du kan vända dig för att få stöd om du skulle bli illa behandlad eller må dåligt?

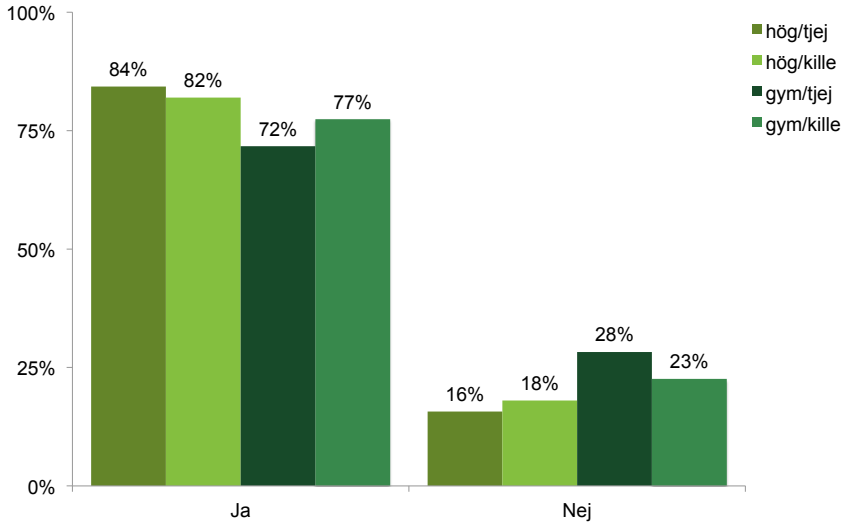

F. Hälsa

I detta område redovisas de frågor som berör ungdomarnas hälsa. Speciellt ungdomars psykiska hälsa i Sverige har uppmärksammats i ett antal rapporter under 2000-talet. Det konstateras att de flesta ungdomar i Sverige mår bra, men rapporterna har visat att psykisk hälsa och psykosomatiska besvär bland ungdomar ökat betydligt under de senaste årtiondena, för att under den senaste åren ha stannat på en relativt konstant och hög nivå i jämförelse med resten av befolkningen. Det är även vanligare att tjejer och unga kvinnor upplever psykosomatiska besvär än att killar eller unga män gör det. Psykiska och psykosomatiska symtom är dubbelt så vanliga hos unga kvinnor som hos unga män.[1]

SJÄLVSKATTAT HÄLSOTILLSTÅND

Självskattad hälsa innebär att individer ombeds att själva skatta sitt allmänna hälsotillstånd längs en på förhand definierad skala, dvs. ett subjektivt mått. Resultat av denna typ ifrågasätts ibland på grund av det subjektiva inslaget, ändå har självskattad hälsa visat sig stämma väl överens med mer objektiva och medicinska mått på hälsa[2]. I Marks kommun framgår det att 83 % av högstadieungdomarna och 72 % av gymnasieungdomarna upplever att de har ett ganska bra eller mycket bra hälsotillstånd. Tjejer, både på högstadiet och gymnasiet, skattar sin hälsa lägre än killar. Andelen som skattar sin hälsa bra har minskat något från tidigare Lupp-mätning. År 2010 svarade 85 % på högstadiet och 76 % på gymnasiet att de bedömer sin hälsa som mycket eller ganska bra. Andelen som ser sig ha en mycket eller ganska bra hälsa på gymnasiet och högstadiet i Mark är dock likvärdigt med rikssnittet för Lupp 2015.

PSYKISKA OCH SOMATISKA BESVÄR

De unga fick svara på frågor, om hur ofta de upplever olika psykiska och somatiska besvär så som stress, värk, sömnsvårigheter och nedstämdhet. En stor andel av ungdomarna upplever inte regelbundna besvär. Enligt MUCF indikerar besvär ohälsa om de förekommer flera gånger i veckan eller oftare under en längre period[3]. Liknande kategorisering görs i Folkhälsomyndighetens undersökning "Hälsa på lika villkor". I diagram F2 redovisas andelen ungdomar som har de listade besvären regelbundet, dvs. flera gånger i veckan eller oftare. I kommunen svarar totalt 32 % av högstadieungdomarna och 41 % av gymnasieungdomarna att de är stressade flera gånger i veckan eller oftare. Tjejer har märkbart

1 Regeringens proposition 2013/14:191
2 Folkhälsomyndigheten: Skolbarns hälsovanor i Sverige 2013-2014
3 MUCF 2007: Fokus 07: Om ungas hälsa

F1. Under de senaste sex månaderna, hur bedömer du din hälsa, hur du mår eller känner dig?

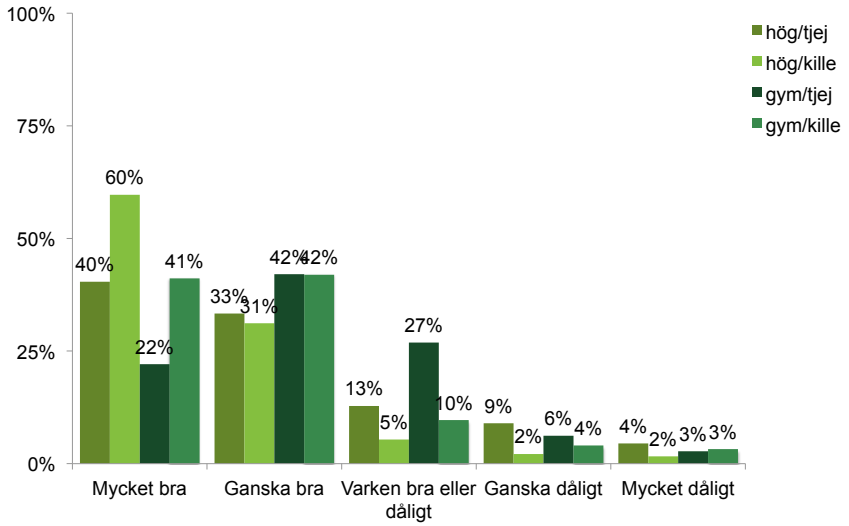

F2. Hur ofta har du haft följande besvär under de senaste sex månaderna? - andel flera gånger i veckan eller oftare

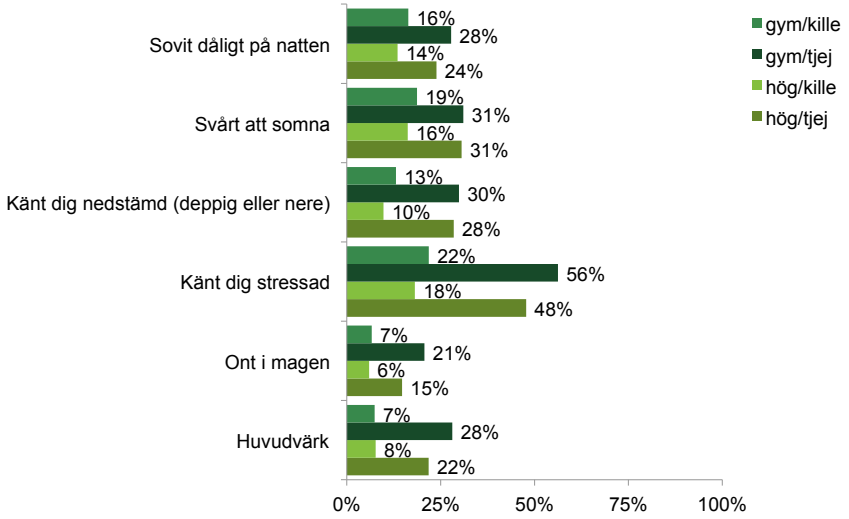

F. Hälsa

högre problem med regelbunden stress än killar. Stress är en reaktion som människan behöver och som mestadels är bra. Men om påslaget av stresshormoner sker för ofta eller oavbrutet så skadar det kroppen på sikt, inte minst för de som är unga och fortfarande växer och utvecklas.[4]

Även avseende övriga psykiska och somatiska besvär, som huvudvärk, ont i magen och svårigheter med sömnen, framgår det att tjejer har mer besvär än de jämnåriga killarna.

NEDSTÄMDHET

I enkäten ställs även en fråga om hur ofta ungdomarna upplever att de är nedstämda eller deppiga. Psykiska besvär, som till exempel nedstämdhet, kan vara normala reaktioner på en påfrestande livssituation och är ofta övergående. Dock är det även viktigt att de ungdomar som behöver hjälp, får den hjälpen snabbt.[5] Psykisk ohälsa kan ha bl.a. stora negativa konsekvenser för skolresultat och framgång på arbetsmarknaden senare i livet.[6]

I Mark svarar 19 % på högstadiet och 23 % på gymnasiet att de känner sig nedstämda flera gånger i veckan eller i stort sett varje dag. Även här framgår det att tjejer i tydligt högre utsträckning än killar svarat att de flera gånger i veckan eller oftare är nedstämda eller deppiga.

MÅLTIDER

Ungdomarna fick även frågor om hur ofta de hoppar över måltider. Vad som framgår i tabellerna till höger är att en relativt stor andel både killar och tjejer, hoppar över frukosten. Totalt svarar 28 % av de unga att de hoppar över frukosten flera gånger i veckan eller i stort sett varje dag.

F3. Hur ofta händer det att du hoppar över följande måltider?

Frukost

	hög/tjej	hög/kille	gym/tjej	gym/kille
Sällan eller aldrig	55%	60%	46%	57%
Någon eller några gånger i månaden	10%	11%	16%	9%
En gång i veckan	6%	7%	10%	5%
Flera gånger i veckan	14%	8%	19%	15%
I stort sett varje dag	16%	14%	10%	14%

Lunch

	hög/tjej	hög/kille	gym/tjej	gym/kille
Sällan eller aldrig	61%	68%	52%	75%
Någon eller några gånger i månaden	15%	14%	25%	6%
En gång i veckan	8%	5%	10%	7%
Flera gånger i veckan	8%	6%	9%	7%
I stort sett varje dag	8%	7%	4%	6%

Middag/kvällsmat

	hög/tjej	hög/kille	gym/tjej	gym/kille
Sällan eller aldrig	73%	78%	62%	84%
Någon eller några gånger i månaden	12%	9%	23%	7%
En gång i veckan	5%	4%	3%	2%
Flera gånger i veckan	5%	2%	10%	3%
I stort sett varje dag	6%	8%	2%	4%

4 Barnombudsmannen 2003: Stress i barns och ungas vardag
5 Forte 2015: Begrepp, mätmetoder och förekomst av psykisk hälsa, psykisk ohälsa och psykiatriska tillstånd hos barn och unga
6 Mörk, Sjögren & Svaleryd 2014: Hellre rik och frisk – om familjebakgrund och barns hälsa

F. Hälsa - fördjupad analys

UTVECKLINGEN I SVERIGE

Hälsa är ett samspel mellan flera olika faktorer i livet, bland annat det allmänna hälsotillståndet, levnadsvanor, möjligheter att påverka sin livssituation, relationer, framtidstro samt socioekonomisk situation. Hälsa handlar om en process där balansen mellan olika faktorer kan leda till ökat välbefinnande eller ökad risk och utsatthet.[1]

Som tidigare nämnt har ungdomars psykiska ohälsa och psykosomatiska besvär ökat betydligt under de senaste årtiondena, för att under den senaste åren ha stannat på en relativt konstant och hög nivå i jämförelse med resten av befolkningen. Orsakerna till denna ökning bland unga i Sverige förklaras ofta, åtminstone till viss del, av den ökade individualiseringen i samhället. I takt med den moderna utvecklingen har unga idag fler val än tidigare som kan göra att livet känns mer oförutsägbart. Det förklaras vidare även som något positivt, vi har idag många möjligheter, men samtidigt ställs det krav på att vi måste välja hur vi vill leva vårt liv. Det påpekas att förmågan att hantera dessa val kanske inte har utvecklats i samma takt som möjligheterna.[2]

En annan förklaringsfaktor är ökad skolstress. Bl.a. nämns det att effekter från den reformerade grundskolan med tidigare nationella prov och betyg kan ha betydelse för utvecklingen. Skolverket konstaterar att psykosomatiska besvär är vanligare bland de ungdomar som är stressade över skolarbetet. Besvären är också vanligare bland de ungdomar som tror att läraren tycker att de presterar medelbra eller under genomsnittet jämfört med sina klasskamrater.[3]

Den tekniska utvecklingen tas även upp som en potentiell orsak till ökningen av psykosomatiska symptom. Här förklaras det att utvecklingen har förändrat vardagen och att detta sannolikt har en betydelse för den psykiska hälsan hos unga.[4]

RESULTAT FRÅN SAMBANDSANALYSERNA

I Marks kommun framgår det en del intressanta samband när man ser till frågorna som rör hälsa. Det framgår att det finns en korrelation mellan hur ungdomar skattar sin hälsa, föräldrars sysselsättning samt ekonomisk situation. En märkbart större andel av de unga vars föräldrar är arbetslösa eller sjukskrivna skattar sin hälsa som mycket eller ganska dålig. En större andel av de unga med sämre hälsa är utsatta i ekonomiska villkor[5]. De som uppger missnöje med sina familjerelationer skattar även hälsan sämre än övriga.

Vidare anger även de som dricker alkohol, använder nikotin eller narkotika i klart lägre utsträckning att de skattar sin hälsa som ganska eller mycket bra. En större andel av de unga med en sämre självskattad hälsa har dessutom ett lägre förtroende för vuxenvärlden än övriga. Beträffande fritiden framgår det att gruppen som skattar hälsan som ganska eller mycket dålig även är mindre nöjda med fritidssituationen och umgås i högre utsträckning på stan/i centrum än övriga.

De ungdomar med lägre självskattad hälsa svarar dessutom i högre utsträckning att de tror att de kommer flytta från kommunen (70 % att jämföra med övriga, 54 %).

I gruppen som är nedstämda och missnöjda med livet i sin helhet, dvs. frågorna som rör psykisk hälsa, är tjejer klart överrepresenterade. Nästan tre gånger så många tjejer än killar upplever att de är nedstämda flera gånger i veckan eller oftare. De som anger regelbundna psykiska besvär skattar även hälsan som ganska eller mycket dålig i högre grad.

I gruppen som är nedstämda flera gånger i veckan eller oftare finns det en klart högre konsumtion av alkohol, tobak och narkotika i jämförelse med övriga. Gruppen som ofta är nedstämda är även i högre grad lågaktiva, dvs. sysselsätter sig i mindre utsträckning än övriga med olika idrotts- och kulturaktiviteter.

KÖNSSKILLNADER AVSEENDE HÄLSA

I Marks kommun framgår det att tjejer i lägre utsträckning än killar skattar sin hälsa som mycket bra eller ganska bra. Tjejer anger även i klart högre grad problem med psykiska och somatiska besvär som nedstämdhet, huvudvärk, stress och sömnsvårigheter. De könsskillnader avseende ungas hälsa som ses nationellt ses även i Mark.

Förklaringar om varför tjejer lider av denna typ av symptom i större utsträckning än killar är omdiskuterat och det saknas till viss del forskning på området. Delvis förklaras ofta skillnaderna av att tjejer i många avseenden har en mer utsatt livssituation rent socialt än

1 MUCF 2007: Fokus 07: En analys av ungas hälsa och utsatthet
2 SOU 2010:80
3 Folkhälsomyndigheten: Skolprestationer, skolstress och psykisk ohälsa bland tonåringar
4 Folkhälsomyndigheten: Skolbarns hälsovanor i Sverige 2013/2014

5 Läs mer om utsatthet i ekonomiska villkor på sidorna 53-54

F. Hälsa - fördjupad analys

killar. Det konstateras dock ofta att den sociala bakgrunden inte räcker för att förklara skillnaderna gällande ohälsa. Könsroller spelar även in; flickor oroar sig mer för utseende, vikt och kroppsform än vad pojkar och unga män gör. Flickor oroar sig även mer för bland annat sina relationer och skolarbetet, vilket kan förklara en del i skillnaderna.

Biologiska orsaker som hormoner finns även med som en potentiell orsak till skillnaderna, bl.a. nämns det att könshormoner påverkar hur kroppen reagerar på stress samt påverkar andra hormoner som anses stå i samband med depression. Dock konstateras det att hormoner troligtvis endast kan förklara en liten del av könsskillnaderna.[6]

Enligt MUCF:s rapport ”En analys av ungas hälsa och utsatthet” finns det en del åtgärder som skulle minska ohälsan hos unga kvinnor:

- Minska antalet kränkningar (mobbning, orättvis behandling, utsatthet för hot, våld, sexuella övergrepp)
- Förmå fler att inte hoppa över måltider samt att äta hälsosammare
- Få fler att motionera och vara fysiskt aktiva
- Stärka unga kvinnors självförtroende
- Ökade ekonomiska marginaler för individerna kan även minska ohälsan

SOCIOEKONOMISKA FAKTORER OCH HÄLSA

Utöver skillnader i kön så har vi genom sambandsanalyserna även funnit skillnader bland ungdomarnas hälsa bl.a. avseende föräldrars sysselsättning och ekonomisk situation. Folkhälsomyndigheten påpekar bl.a. att särskilt hårt drabbade avseende sämre hälsa, är barn och unga till föräldrar med svag anknytning till arbetsmarknaden, ensamstående föräldrar samt barn till föräldrar där båda är utrikesfödda. [7]

Inom ramen för SNS:s (Studieförbundet Näringsliv och Samhälle) forskningsprogram "Investeringar i likvärdiga livschanser" har sambandet mellan familjebakgrund och hälsa även studerats. I rapporten "Hellre rik och frisk - om familjebakgrund och barns hälsa" konstateras att föräldrarnas socioekonomiska status (inkomst och utbildningsnivå) ger upphov till stora skillnader i barns hälsa. Vidare framhålls det att det finns stora samhällsekonomiska vinster i att förebygga barn och ungas psykiska ohälsa. Bl.a. nämns det att stöd för att klara skolgången är viktigt punkt i det förebyggande arbetet. Att verka för att minska skillnaderna i hälsa vad gäller familjer med höga och låga inkomster tas även upp, och det nämns att åtgärderna bör vara generella men anpassas och ges i högre grad till de som har störst behov. Det nämns även att skolan och vården behöver bli ännu bättre på att tidigt fånga upp och rikta stöd mot barn som är ekonomiskt eller socialt utsatta eller som har dålig hälsa eller risk för dålig hälsa.[8]

6 SOU 2010:80
7 Mörk, Sjögren & Svaleryd 2014: Hellre rik och frisk – om familjebakgrund och barns hälsa

8 Mörk, Sjögren & Svaleryd 2014: Hellre rik och frisk – om familjebakgrund och barns hälsa

F. Hälsa

TRÄNING OCH MOTION

Fysisk aktivitet är relaterat till både fysisk och psykisk hälsa. Andelen skolbarn som uppnår den rekommenderade mängden fysisk aktivitet (1 timmer per dag enligt WHO) är dock fortsatt liten i Sverige. Det är en levnadsvana som inte har förbättrats över tid, konstaterar Folkhälsomyndigheten.[1]

En stor andel av de unga i Mark kommun tränar, så de svettas eller blir andfådda, regelbundet dvs. en gång i veckan eller mer frekvent. På högstadiet är andelen som gör det så hög som 91 %. Motsvarande siffra på gymnasiet är 80 %. Tjejer på gymnasiet tränar mer sällan (någon/några gånger i månaden eller sällan/aldrig) än övriga grupper.

PRESTATIONSHÖJANDE MEDEL

I enkäten ställdes även en fråga om ungdomarna någon gång använt anabola steroider eller andra motsvarande medel. 3 % totalt har någon eller flera gånger använt denna typ av prestationshöjande medel.

F4. Hur ofta brukar du träna så att du blir andfådd eller svettas?

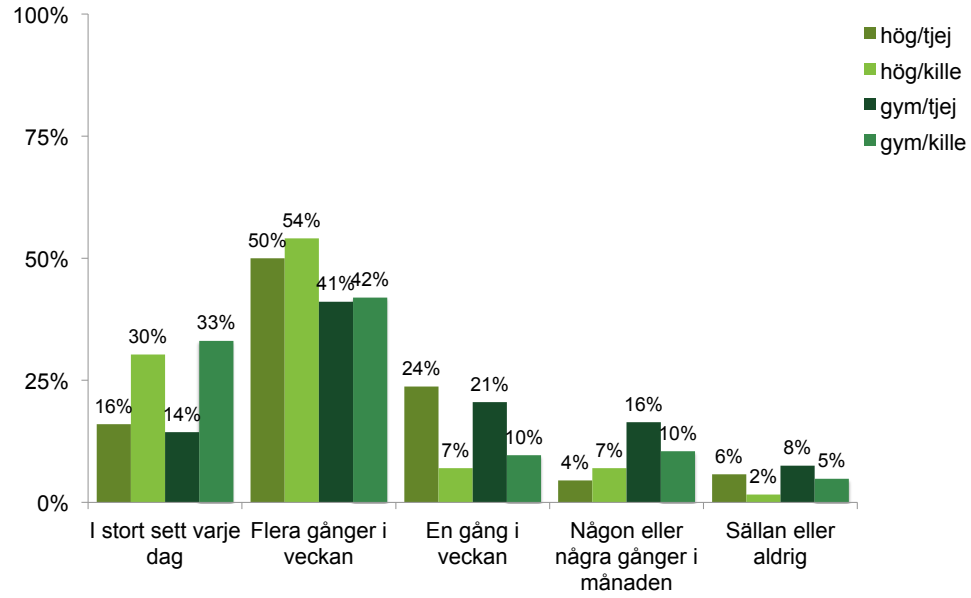

F5. Har du någon gång använt anabola steroider eller andra motsvarande prestationshöjande medel?

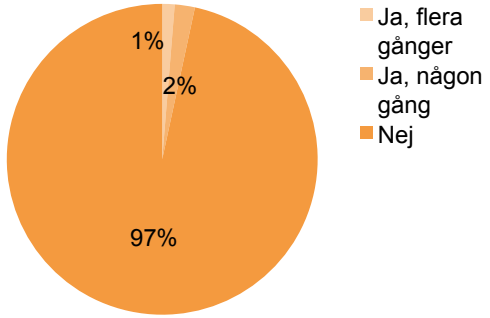

1 Folkhälsomyndigheten: Skolbarns hälsovanor 2013-2014

F. Hälsa

ALKOHOL OCH TOBAK

I Lupp-enkäten ställs även frågor om ungdomarnas narkotika-, tobak- samt alkoholvanor. I Sverige generellt har andelen alkoholkonsumenter i årskurs 9 sjunkit under 2000-talet. Mängden ren alkohol mätt i liter har även varit nedåtgående på högstadiet och gymnasiet. Andelen hög-, risk- och intensivkonsumenter av alkohol följer samma nedåtgående trend. Vidare pekas det på en kraftigt minskad tobakskonsumtion bland niondeklassare under 2000-talet. I gymnasiet har pojkarnas totala tobakskonsumtion varierat medan flickornas minskat. [1]

I kommunens målområde för hälsa konstateras det att man ska arbeta för en tobaks-, alkohol-, och narkotikafri uppväxt. I Mark är andelen som röker regelbundet, en gång i veckan eller oftare, 6 % på högstadiet och 17 % på gymnasiet. Gymnasietjejerna röker i högre utsträckning regelbundet än gymnasiekillarna. Däremot snusar killar i gymnasiet i högre utsträckning än tjejerna. Sett till den senaste årens Lupp-undersökningen i Mark tenderar andelen som regelbundet röker vara på samma nivå. Andelen på gymnasiet som rökte minst en gång i veckan var år 2010 18 %. På högstadiet är även andelen som regelbundet röker på samma nivå som år 2010, 5 % angav då att de rökte minst en gång i veckan. [2] I jämförelse med rikssnittet för Lupp 2015 är andelen som röker i Mark något högre. I rikssnittet svarar 5 % av högstadieungdomarna och 13 % gymnasieungdomarna att de röker minst en gång i veckan.

Vad gäller alkoholkonsumtion framgår det att 90 % av högstadieeleverna sällan eller aldrig dricker alkohol (starköl & cider, vin, sprit). Motsvarande siffra på gymnasiet är 50 %. De med ett regelbundet intag av alkohol, dvs. en gång i veckan eller oftare, finns i störst utsträckning bland killar på gymnasiet.

Ungdomarnas alkoholvanor i Mark ligger i linje med rikssnittet för Lupp 2015.

1 CAN: Skolelevers drogvanor 2015

2 Vad som kan noteras är att svarsalternativen på frågan justerats från år 2010 vilket kan påverka jämförbarheten. Svarsalternativen varje dag / flera gånger i veckan/ en gång i veckan är relativt lika och jämförs därav

F6. Hur ofta brukar du...

röka cigaretter?

	hög/tjej	hög/kille	gym/tjej	gym/kille
Sällan eller aldrig	92%	92%	70%	78%
Någon eller några gånger i månaden	2%	3%	11%	9%
En gång i veckan	1%	1%	3%	3%
Flera gånger i veckan	1%	1%	2%	7%
I stort sett varje dag	5%	4%	14%	3%
Regelbunden rökning*	6%	5%	19%	13%

snusa?

	hög/tjej	hög/kille	gym/tjej	gym/kille
Sällan eller aldrig	99%	93%	92%	73%
Någon eller några gånger i månaden	0%	4%	5%	5%
En gång i veckan	0%	1%	1%	4%
Flera gånger i veckan	1%	1%	1%	4%
I stort sett varje dag	0%	2%	1%	15%
Regelbunden snusning*	1%	4%	3%	23%

*Definieras som andelen som svarat en gång i veckan eller oftare

dricka folköl?

	hög/tjej	hög/kille	gym/tjej	gym/kille
Sällan eller aldrig	95%	94%	89%	75%
Någon eller några gånger i månaden	5%	4%	10%	17%
En gång i veckan	0%	1%	1%	7%
Flera gånger i veckan	0%	1%	0%	0%
I stort sett varje dag	0%	1%	0%	1%
Regelbundet intag*	0%	3%	1%	7%

dricka starköl, starkcider, alkoläsk, vin eller sprit?

	hög/tjej	hög/kille	gym/tjej	gym/kille
Sällan eller aldrig	90%	90%	53%	45%
Någon eller några gånger i månaden	8%	8%	36%	40%
En gång i veckan	1%	1%	11%	13%
Flera gånger i veckan	0%	1%	0%	1%
I stort sett varje dag	0%	1%	0%	2%
Regelbundet intag*	1%	2%	11%	15%

F. Hälsa

ALKOHOL OCH TOBAK

Det vanligaste sättet att få tag på alkohol är via kompisar, kompisars syskon eller partner, se tabellen högst upp till höger, F6b. 16 % av de som dricker alkohol svarar även att de får från sina föräldrar.

Störst andel, 44 % av de som dricker alkohol, svarar att de dricker så de känner sig fulla någon eller några gånger i månaden medan 40 % dricker så de blir fulla mer sällan eller aldrig.

Avseende huruvida ungdomarna får dricka alkohol för sina föräldrar svarar 2 % ja på högstadiet medan en högre andel, 33 %, av gymnasieungdomarna svarar att de får dricka alkohol för sina föräldrar. En lägre andel unga svarar i årets undersökning att de får dricka för sina föräldrar, jämfört med Lupp-resultaten år 2010 i Marks kommun. Då svarade 54 % av gymnasieungdomarna och 6 % av högstadieungdomarna att de får dricka för sina föräldrar.

F6b. Hur får du oftast tag på alkohol?

	andel
1. Från kompisar, kompisars syskon, flickvän/pojkvän/partner	54%
2. På annat sätt	27%
3. Från annan vuxen	17%
4. Får från mina föräldrar	16%
5. Tar från mina föräldrar utan att de vet om det	11%

F6c. Hur ofta dricker du så mycket alkohol att du känner dig full?

	total
I stort sett varje dag	3%
Flera gånger i veckan	1%
En gång i veckan	12%
Någon eller några gånger i månaden	44%
Sällan eller aldrig	40%
Regelbundet intag*	16%

*Definieras som andelen som svarat en gång i veckan eller oftare

F7. Får du dricka alkohol för din/dina föräldrar?

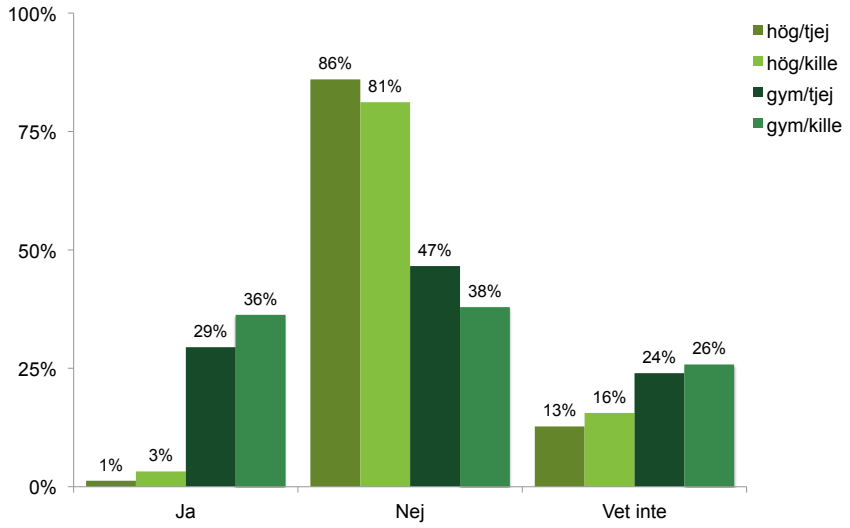

F. Hälsa

NARKOTIKA

I Lupp-enkäten ställdes även några frågor om användningen av narkotika. Totalt svarar 7 % att de en eller flera gånger använt narkotika. Andelen som använt är 13 % på gymnasiet och 2 % på högstadiet.

Bland de som använt narkotika svarar en klar majoritet, 87 %, att de använt marijuana (cannabis) och 49 % anger hasch. 38 % av de som använt narkotika någon gång har fått tag på det genom en person på orten.

F8. Har du någon gång använt narkotika?

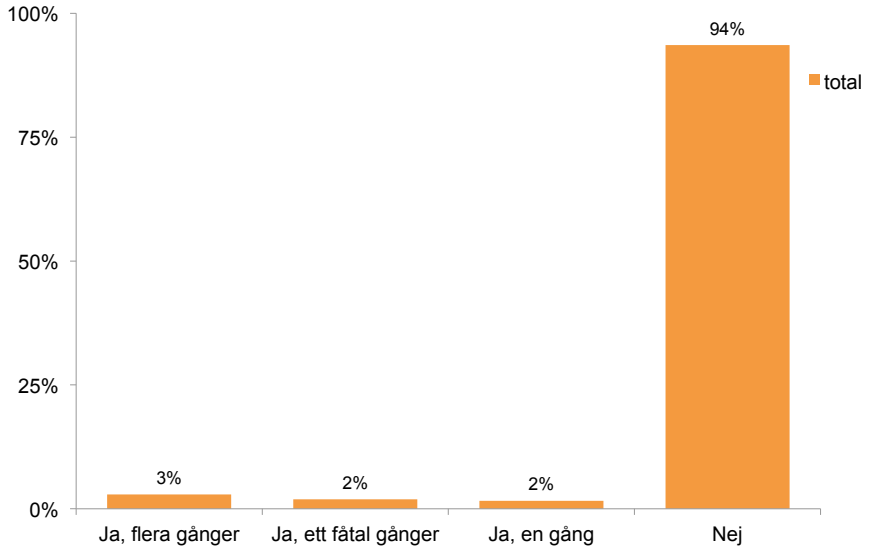

F8b. Vilken eller vilka typer av narkotika har du använt?

	total
Amfetamin	24%
Ecstasy/LSD	24%
GHB	11%
Hasch	49%
Heroin	8%
Kokain	16%
Marijuana (cannabis)	87%
Spice eller liknande rökmixer	32%
Sömnmedel eller lugnande läkemedel	24%
Annan narkotika:	8%
Vet inte	0%

F8c. Hur fick du/får du tag på narkotika?

	total
Från någon person här på orten	38%
Från någon person på annan ort (annan kommun eller stad)	38%
Beställer från internet	3%
Annat sätt	30%

G. Arbete

I detta avsnitt redovisas några frågor gällande ungdomarnas relation till arbetsmarknaden. Arbete är enligt de nationella ungdomspolitiska målen ett prioriterat område för att skapa förutsättningar för att ungdomar ska få ett socialt och ekonomiskt tryggt liv.

Det har skett och sker ännu stora förändringar som berör etableringen på arbetsmarknaden. Övergången från skola till arbetsliv skjuts upp i åldern, kraven på kompetens ökar, ny teknik utvecklas och arbetsmarknaden specialiseras. De unga idag kommer dessutom möta en mer ombytligare arbetsmarknad som i första hand erbjuder tidsbegränsade anställningar, vilket påverkar utsattheten när det sker konjunkturs- och produktionsnedgångar. Detta är exempel på några av de villkoren som ungdomarna kommer möta i inträdet på arbetsmarknaden.[1]

Vad som framgår men som inte är så förvånande är att gymnasieungdomarna i Mark hunnit få en starkare koppling till arbetslivet än högstadieungdomarna.

EXTRAJOBB OCH SOMMARJOBB

Totalt på högstadiet har 12 % ett extrajobb just nu. Motsvarande siffra på gymnasiet är 25 %. Tjejer på gymnasiet har i högre utsträckning än killar svarat att de har ett extrajobb.

Vad gäller sommarjobb hade 20 % av högstadieungdomarna ett jobb i somras. Andelen gymnasieungdomar som hade ett sommarjobb i somras är klart högre, 63 %. Andelen gymnasieungdomar med ett sommarjobb har ökat något sett till tidigare Lupp-resultat i Mark. Andelen gymnasieungdomar som svarade att de hade ett sommarjobb år 2010 var 59 %.

Andelen högstadieungdomar i Mark som hade ett sommarjobb i somras ligger på samma nivå som i Lupp-resultatet år 2010.

G1. Har du något extrajobb just nu?

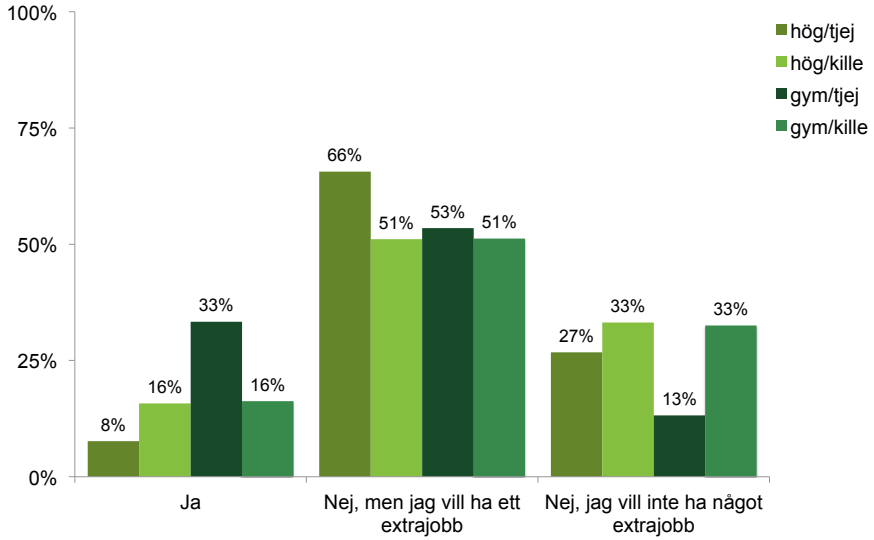

G2. Hade du ett sommarjobb i somras?

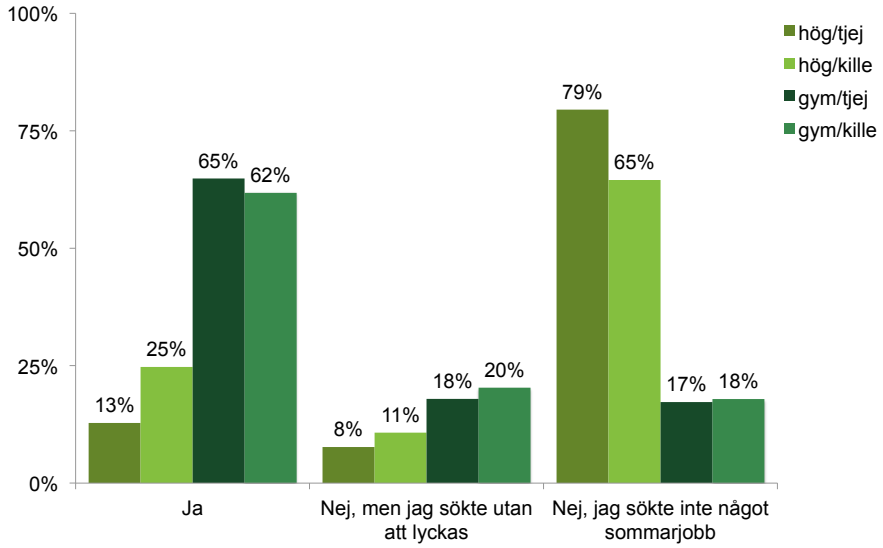

1 Arena för tillväxt 2010: Ungdomarna, jobben och framtiden

G. Arbete

Ungdomarna som hade ett sommarjobb fick även frågan om hur de fick det. 43 % av gymnasieungdomarna fick sitt sommarjobb genom kommunen och 25 % anger att de fick det genom någon i familjen. Vad gäller högstadieungdomarna har 51 % fått sitt sommarjobb genom någon i familjen.

INSTÄLLNING TILL FÖRETAGANDE

Frågan om ungdomarna kan tänka sig att starta företag i framtiden ställdes även i Lupp-enkäten 16-19 år. När unga startar företag bidrar det till skapandet av jobb och är även en viktig tillväxtfaktor. Innovation och förnyelse är viktigt för företagandet i hela Sverige, att ta tillvara ungas idéer och perspektiv blir därför viktigt för att öka innovationskraften. I Tillväxtverkets entreprenörskapsbarometer konstateras det att unga är mer positiva till att starta företag och ser färre nackdelar med att göra det än äldre åldersgrupper. [1]

I Marks kommun är 61 % av gymnasieungdomarna positiva till att starta företag i framtiden och 3 % svarar att de redan har ett företag. Killar är något mer positiva till att starta eget. Andelen gymnasieungdomar som är positiva till företagande är högre i Mark än i rikssnittet för Lupp 2015, där motsvarande siffra är totalt 53 %.

G2b. Hur fick du ditt sommarjobb?

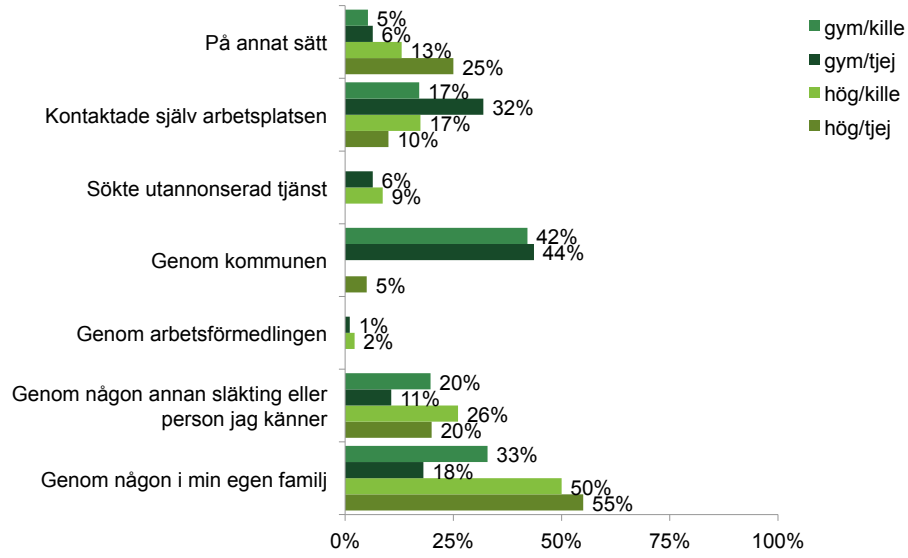

G3. Skulle du kunna tänka dig att starta eget företag i framtiden?

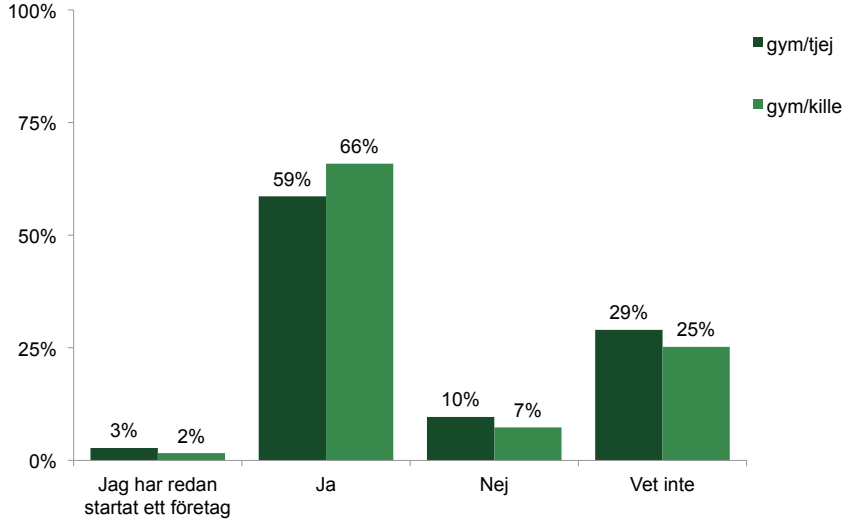

1 Tillväxtverket 2013: Ungas attityder till företagande

H. Framtid

I det sista avsnittet i Lupp-enkäten ställdes några frågor som berör ungdomarnas framtid och en del av dessa frågor är även ställda i relation till kommunens framtida utveckling.

VILL GÖRA HÄRNÄST

Vad gäller högstadieungdomarna framgår det att en stor andel vill börja på en gymnasieutbildning direkt efter grundskolan. Totalt svarar 80 % av tjejerna och 79 % av killarna att de vill börja på en gymnasieutbildning.

Vad gäller gymnasieungdomarna så vill 29 % studera på högskola eller universitet i Sverige och 19 % anger att de vill resa. De som vill resa är i stor utsträckning tjejer. Killar vill däremot i högre utsträckning än tjejer jobba i kommunen de bor i eller i närheten.

H1. Vad skulle du helst vilja göra direkt efter grundskolan?

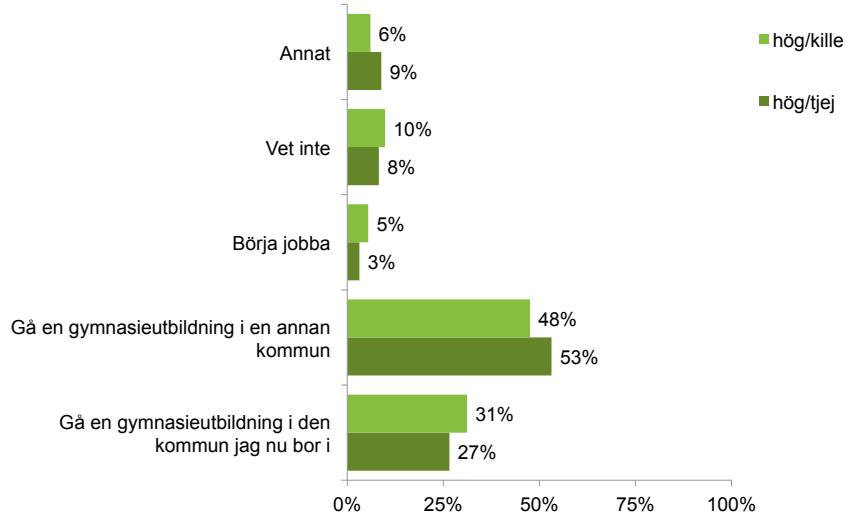

H1. Vad skulle du helst vilja göra direkt efter gymnasiet?

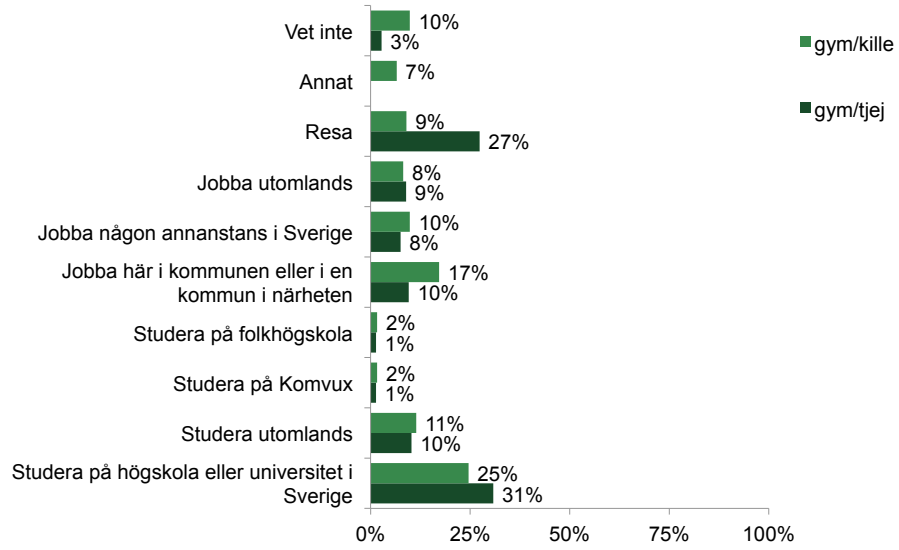

H. Framtid

FORTSATTA STUDIER

Ungdomarna fick även mer specificerade frågor gällande om de kommer läsa vidare efter grundskolan eller gymnasiet.

Vad gäller högstadieungdomarna tror 87 % att de kommer läsa vidare, direkt eller senare. Tjejer är något mer osäkra än killar gällande vilken typ av gymnasieprogram de vill läsa.

Vad gäller gymnasieungdomarna tror 64 % att de kommer läsa vidare, direkt eller senare. Tjejer tror i högre utsträckning än killar att de kommer läsa vidare efter gymnasiet.

H2. Tror du att du kommer läsa vidare efter grundskolan (direkt eller senare)?

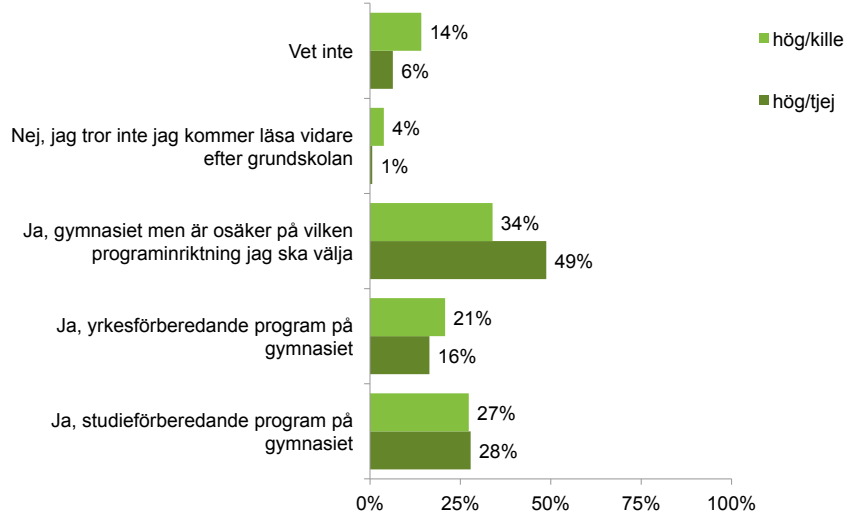

H2. Tror du att du kommer läsa vidare efter gymnasiet, direkt eller senare?

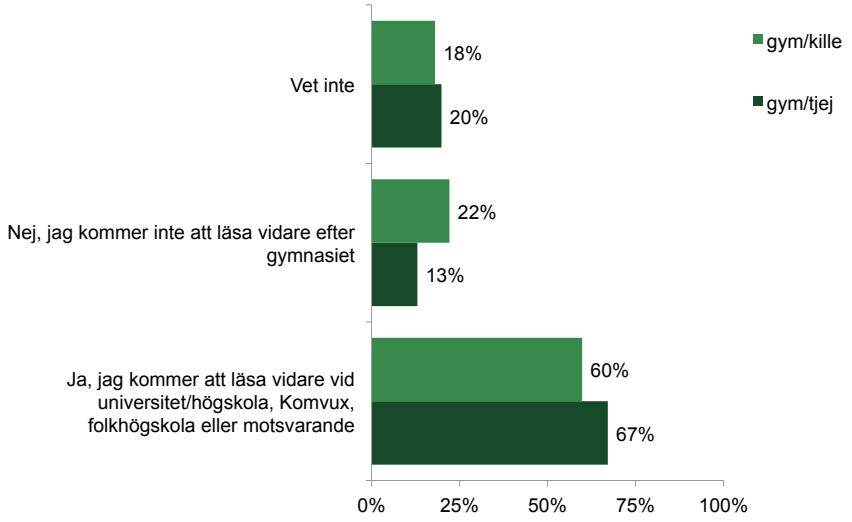

H. Framtid

VAD DE TROR DE KOMMER GÖRA EFTER GYMNASIET

Gymnasieungdomarna fick även en fråga om vad de tror de kommer göra direkt efter gymnasiet. 32 % tror de kommer studera på högskola eller universitet och 23 % tror de kommer jobba i Marks kommun eller i närheten.

FLYTT FRÅN KOMMUNEN

Ungdomarna fick även svara på en fråga om det tror de kommer flytta från kommunen där de bor. Vad som framgår är att 43 % på högstadiet och en högre andel, 72 % på gymnasiet, tror att de kommer flytta. Tjejer tror de kommer flytta i något högre utsträckning än killar.

Andelen unga på gymnasiet som tror de kommer flytta har ökat något sett till Lupp-resultatet år 2010, då 63 % svarade att de tror de kommer flytta. På högstadiet är förhållandet omvänt, dvs. en lägre andel tror de kommer flytta nu jämfört med resultatet år 2010, då 55 % svarade att de tror de ska flytta från Marks kommun.

I forskningen talas det ofta om "push" och "pull" faktorer när man förklarar orsaker till varför personer flyttar. Pushfaktorer är faktorer som gör individen missnöjd med livssituationen på en geografisk plats och pullfaktorer är faktorer på andra geografiska platser som är attraktiva ur en individs perspektiv och gör att individen dras i den riktningen. För ungdomar i Sverige handlar dock en flytt från kommunen ofta om studier.

Forskaren Lotta Svensson framhåller att mer "hårda" aspekter, dvs. sådant som krävs eller som man behöver för att bo på en viss plats – arbete, barnomsorg, butiker, kulturutbud m.m. inte ensamma förklarar besluten om att stanna eller flytta, utan att subjektiva faktorer spelar en roll. Klass- och könsrelaterade perspektiv samt familjebakgrund spelar en stor roll för individens syn på att stanna eller flytta. Om de mer hårda eller objektiva förutsättningar är uppfyllda ökar dock möjligheterna att välja utifrån vad man i övrigt vill med sitt liv. [1]

1 Lotta Svensson 2006: Vinna eller försvinna? Drivkrafter bakom ungdomars utflyttning från mindre orter

H3. Vad tror du att du kommer göra direkt efter gymnasiet?

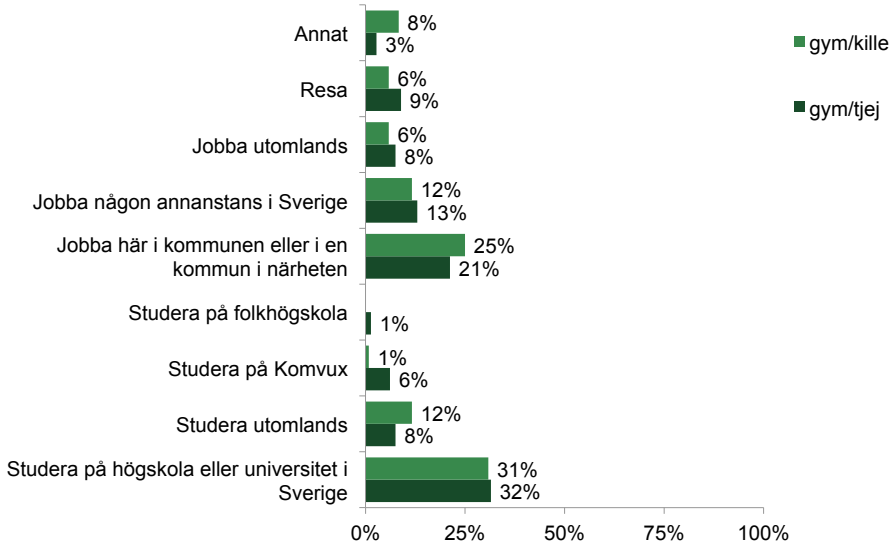

H4. Tror du att du kommer att flytta från kommunen där du bor?

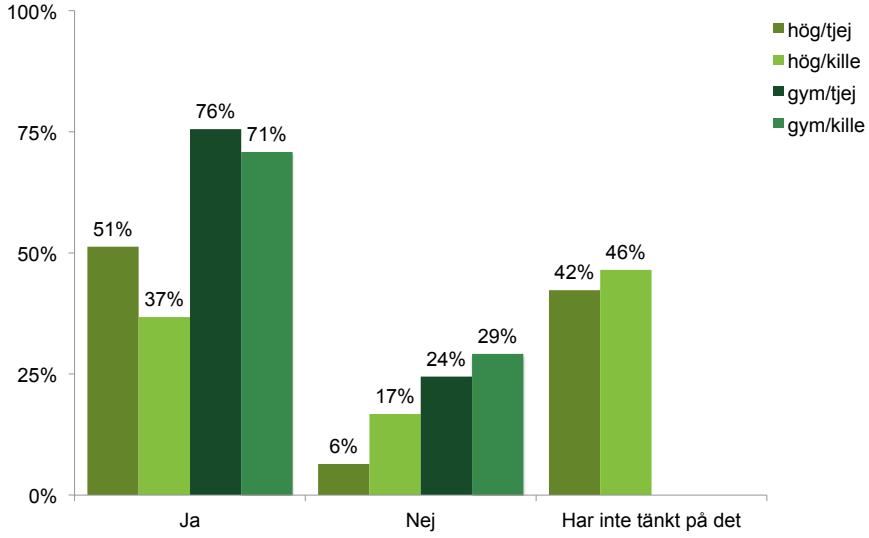

H. Framtid

ORSAKER TILL FLYTT FRÅN KOMMUNEN

Avseende högstadieungdomarna och orsaker till att flytta från kommunen svarar en hög andel, totalt 49 %, av de som tror de ska flytta att de kommer flytta på grund av arbete och 47 % anger studier. 25 % av de högstadieungdomar som tror de ska flytta anger sina fritidsintressen som anledning.

Gällande gymnasieungdomarna svarar 51 % av de som tror de kommer flytta att det är på grund av fortsatta studier och 38 % anger arbete. En av fyra unga, av de som tror de kommer flytta på gymnasiet, svarar även att de vill ha närmare till större ort eller stad.

DET BÄSTA MED MARKS KOMMUN

I Lupp-enkäten ställdes även en fråga om vad som är det bästa med att bo i kommunen. 47 % av ungdomarna på högstadiet och gymnasiet anger familj/släkt. En hög andel, 49 % på högstadiet och 37 % på gymnasiet anger kompisar eller partner. Därefter anger flest fritidsintressena samt närheten till naturen.

H4b. Av vilken anledning tror du att du kommer flytta från kommunen?

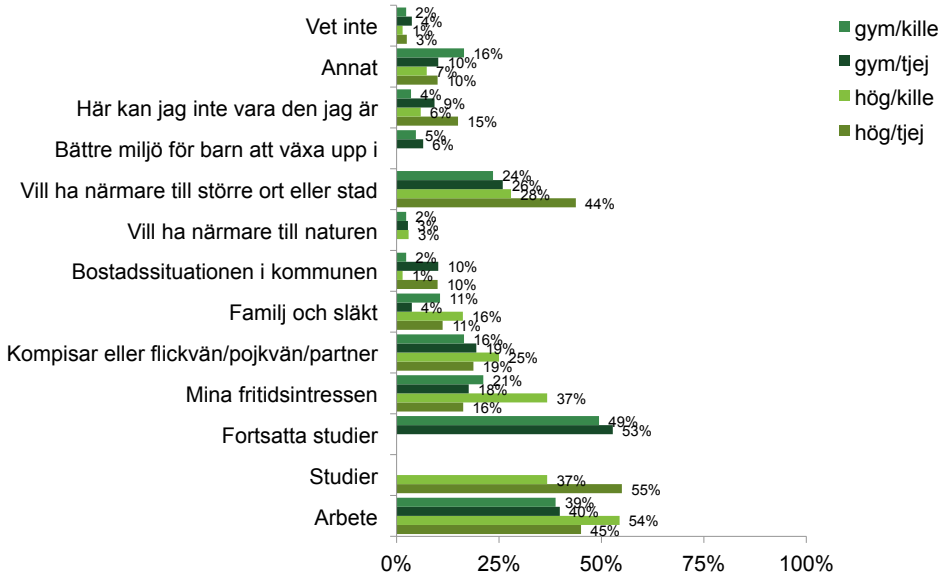

H5. När du tänker på hur det är att bo i din kommun, markera de alternativ som du tycker är det bästa med att bo i din kommun?

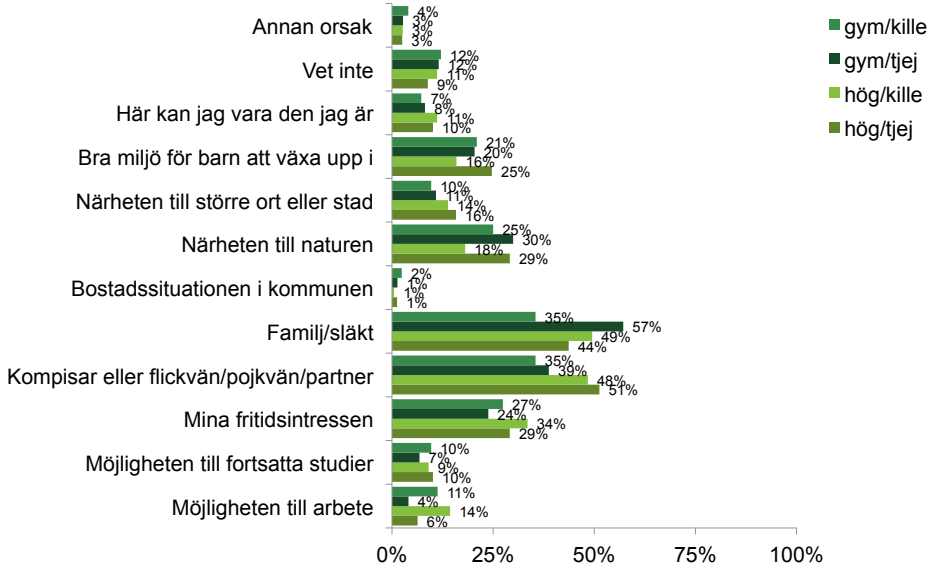

H. Framtid

FÅR DU GIFTA DIG MED VEM DU VILL?

En stor andel svarar att de får gifta sig med vem de vill. 86 % av ungdomarna på högstadiet har svarat att de får gifta sig med vem de vill och 88 % av ungdomarna på gymnasiet svarar att de får gifta sig med vem de vill.

4 % totalt av ungdomarna anger att de får gifta sig med vem de vill så länge personen har samma bakgrund som familjen.

FRAMTIDSTRO

En klar majoritet av ungdomarna i Mark har en positiv framtidssyn. 93 % av ungdomarna på gymnasiet och 95 % av ungdomarna på högstadiet har svarat att de ser mycket eller ganska positivt på framtiden för sin egen del.

Killar på gymnasiet ser något mer negativt på framtiden än övriga grupper, då 5 % svarar mycket negativt och 6 % svarar att de ser ganska negativt på framtiden.

Genom sambandsanalyser framgår det att de ungdomar som anser att det finns lite eller inget att göra på fritiden i högre grad har en negativ framtidstro. Som det framgår i det avslutande avsnittet om ungdomarnas villkor och förutsättningar är de ungdomar som ser mer negativt på framtiden i högre grad utsatta i villkor som rör ekonomi, familj, hälsa eller samhälle, se mer på sidorna 52-53.

H5. Får du gifta dig med vem du vill?

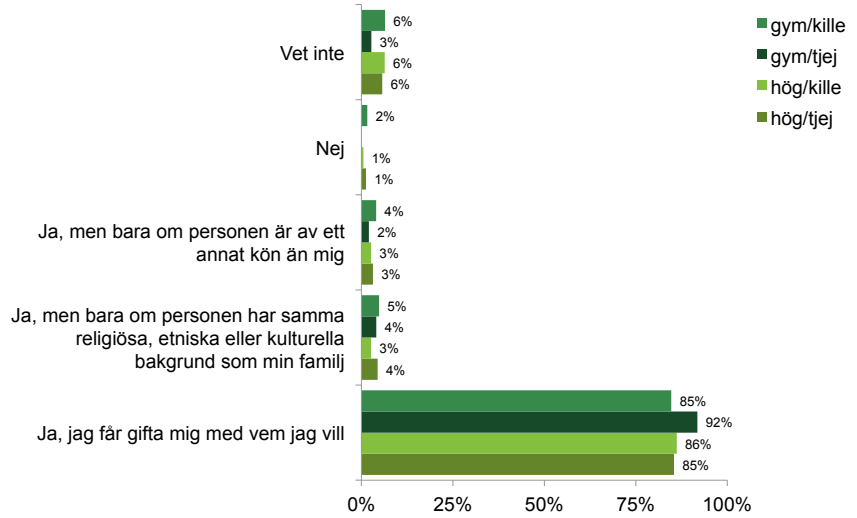

H6. Hur ser du på framtiden?

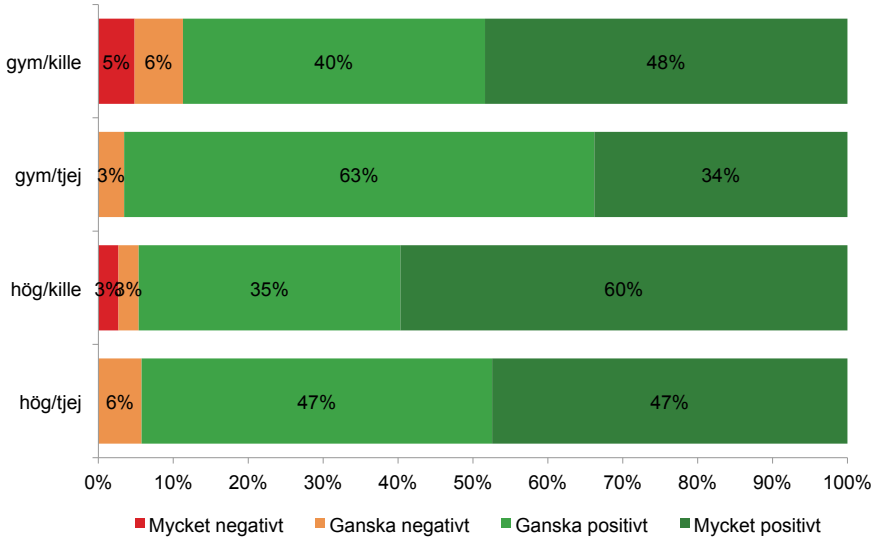

I. Fördjupad analys - ungas villkor

UNGDOMARNAS VILLKOR OCH FÖRUTSÄTTNINGAR

I denna del presenteras det som framkommit genom en fördjupad analys, dvs. genom sambandsanalyser, för att få en större förståelse om ungdomarna i Marks kommun har lika villkor och förutsättningar. Genom att fördjupat titta mer på vilka ungdomar som exempelvis anger missnöje med ekonomin och vad som i övrigt korrelerar med detta, kan man få en större övergripande förståelse för de ungas förutsättningar. Denna del presenteras som ett skilt avsnitt eftersom det egentligen berör alla delar i Lupp-undersökningen.

Fokus i denna del lagts på att titta fördjupat på ekonomiska villkor (ekonomisk utsatthet/ missnöje med ekonomi), familjevillkor (familjeutsatthet/ missnöje med familj), samhälleliga villkor (samhälleligt utsatta/samhälleligt missnöje) samt hälsovillkor (hälsoutsatta/ missnöje med egna hälsan). Denna kategorisering är gjord utifrån MUCF:s rapport "Att förstå utsatthet".[1] Vad som dock bör noteras är att frågorna som MUCF tilldelar de olika villkoren för att undersöka utsatthet är fler än de frågor som ställs i Lupp-enkäten rörande de olika områdena. Vad som vidare bör noteras är att de som tillhör de olika kategorierna av utsatthetsvillkor inte nödvändigtvis behöver vara utsatta, men det kan indikera en risk för utsatthet och/eller missnöje som kan vara viktig och intressant att reflektera över.

De ungdomar som själva skattar sin hälsa som ganska eller mycket dålig, och samtidigt svarar att de sällan eller aldrig/någon gång i månaden tränar, definieras som utsatta avseende hälsovillkor. De som kategoriseras som utsatta i samhälleliga villkor är de som har mycket litet eller ganska litet förtroende för vuxna personer och dessutom uppger att de blivit orättvist behandlade av samhälleliga institutioner (skola, vård, polis m.fl.). Den grupp som beskrivs som utsatta i familjevillkor har svarat att de är ganska eller mycket missnöjda med sin familj. De som är utsatta i ekonomiska villkor svarar att de är ganska eller mycket missnöjda med sin ekonomi, och svarar även att det flera gånger hänt att de inte kunnat köpa/göra något som många andra gör/köper, eftersom att deras familj inte har råd.

1 Vidare betonas att man bör särskilja på utsatthetens villkor (livsvillkor som formar barn och unga, exempelvis begränsade materiella resurser) samt erfaren utsatthet (det som kan, men inte måste hända unga till följd av villkoren, exempelvis psykiska besvär). Vidare nämns att relationen mellan utsatthetens villkor och erfaren utsatthet kan bäst förstås som en fråga om risk- I denna del ligger fokus på att undersöka hur utsatthet i livsvillkor korrelerar med erfaren utsatthet samt andra frågor i enkäten, exempelvis syn på inflytande och framtidstro. MUCF 2008: Att förstå utsatthet

RESULTAT UTIFRÅN SAMBANDSANALYSERNA

Genom sambandsanalyser framgår det att de individer som redan är utsatta i ett avseende i flera fall även återfinns i en annan utsatt grupp. Exempelvis är en stor andel av de som är ekonomiskt utsatta även familjeutsatta. Samma sak gäller att de som är familjeutsatta som också i klart större utsträckning än övriga är hälsoutsatta. Således innefattar grupperna i viss utsträckning samma individer.

Det finns vidare ett tydligt samband mellan utsatthet och kön samt bakgrund. Tjejer är överrepresenterade i samtliga utsatta grupper. Speciellt stor andel tjejer i förhållande till killar befinner sig i gruppen hälsoutsatta. Vad som vidare framgår är att en andel om 45 % av de personer med ett utomeuropeiskt ursprung är ekonomiskt utsatta, medan motsvarande siffra för de med svenskt ursprung är 15 %. Gruppen med utomeuropeiskt ursprung är även i högre grad hälsoutsatta, samhälleligt utsatta och familjeutsatta i jämförelse med de ungdomar som har svensk bakgrund.

Föräldrarnas sysselsättning spelar också en väsentlig roll i ungdomars tillvaro. De med föräldrar som är sjukskrivna eller arbetslösa är tydligt överrepresenterade sett till ekonomisk utsatthet. En andel om 44 procent av de med föräldrar som är arbetslösa eller sjukskrivna är ekonomiskt utsatta, medan motsvarande siffra är 12 procent bland övriga.

Det finns även ett samband mellan utsatthet och aktivitetsgrad, dvs. hur aktivt ungdomar deltar i idrottsaktiviteter och kulturella aktiviteter. De som anger att de är mindre aktiva avseende idrott och kultur befinner sig i högre grad också i ekonomisk utsatthet, hälsoutsatthet samt familjeutsatthet.

De ungdomar i kommunen som befinner sig i någon eller flera av de utsatta grupperna skattar också hälsan som sämre än övriga. Bland de som uppger sig ha en mycket eller ganska dålig hälsa är 45 procent utsatta i ekonomiska villkor, medan andelen ekonomiskt utsatta endast är 13 procent bland de med en mycket eller ganska bra hälsa. Samma företeelse syns även hos de ungdomar som anger att de lider av psykiska och somatiska besvär. Den psykosomatiska hälsan är främst kopplad till hälsoutsatthet, men en större andel med psykosomatiska besvär är också ekonomiskt, samhälleligt och familjeutsatta jämfört med övriga.

I. Fördjupad analys - ungas villkor

Bruket av alkohol, nikotin och narkotika är klart högre i alla fyra grupper av utsatthet. Bland de som är hälsoutsatta och ekonomiskt utsatta röker eller snusar runt 30 %, medan samma siffra för övriga är ca 14 %.

De som finns i de utsatta grupperna är minst lika intresserade av politik, samhället och vad som händer i världen som övriga är. Undantaget är hälsoutsatta som svarar att de är ointresserade i något större omfattning. Personerna i alla fyra utsatta grupper är dessutom något mer samhällsaktiva än övriga, särskilt de som befinner sig i en samhällelig utsatthet. De som är samhälleligt utsatta är dock särskilt intresserade, aktiva och vill i tydligt större utsträckning vara med och påverka i frågor som rör sin kommun. De som är hälsoutsatta, ekonomiskt och samhälleligt utsatta anser dock i något lägre utsträckning att de har stora möjligheter att framföra sina åsikter. Förtroende för vuxenvärlden är vidare lägre i alla grupperna av utsatthet. Speciell lågt är förtroendet för politiker hos de samhälleligt utsatta. 87 % av de samhälleligt utsatta svarar att de har ett mycket lågt eller ganska lågt förtroende för politiker.

Utsatthetsvillkoren korrelerar även med utsatthet för hot och brott samt trygghetskänslan. Ungdomar i Mark som befinner sig i samhällelig utsatthet eller familjeutsatthet uppger i betydligt högre utsträckning att de blivit utsatta för hot, stöld, misshandel eller sexuella övergrepp. Vidare framgår det att de utsatta grupperna upplever sig i allmänhet mindre trygga på de flesta av platserna som det frågas om i enkäten. En märkbart större andel känner sig otrygga på stan, i kollektivtrafiken eller på ungdomsgård i jämförelse med de som inte finns i någon grupp av utsatthet.

Vad som även framgår är att de som befinner sig i en utsatt grupp har en märkbart mer negativ framtidstro än övriga. Speciellt har de ungdomar som befinner sig i hälsoutsatthet och familjeutsatthet en märkbart mer negativ syn på framtiden. I gruppen som är hälsoutsatta svarar omkring 40 % att de är ganska negativt eller mycket negativt inställda till framtiden. Ungdomarna som befinner sig i någon av de utsatta grupperna tror även att de kommer att flytta från kommunen i högre grad än övriga.

UNGAS VILLKOR UTIFRÅN BOSTADSOMRÅDE

Som en del i den fördjupade analysen har utsatthetsvillkoren analyserats i relation till var i kommunen ungdomarna är bosatta. Det framgår att utsatthet avseende familjevillkor, samhälleliga villkor och hälsovillkor är relativt utspridda i kommunens olika delar. Dock framgår det att det finns en högre andel ekonomiskt utsatta ungdomar i Skene (23%) och Fritsla (21%). Lägst andel ekonomiskt utsatta finns i Örby (3%) och Sätlia (8%). Notera dock att vissa bostadsområden har relativt få svar och att resultatet således bör tolkas med viss försiktighet.

SAMMANFATTNING

Vad som framgår är att många av de samband som hittats stämmer överens med forskningsläget. Bland annat den generella slutsatsen att med ökad grad av utsatthet i villkor gällande ekonomi, familj, samhällsliv och hälsa, så ökar tydligt andelen unga som *erfar* utsatthet i olika former (exempelvis psykiska besvär). Även slutsatsen att utsattheten i hög grad samvarierar med kön (tjejer i högre grad än killar utsatta) samt bakgrund (utomeuropeisk födda i högre grad utsatta är de som är födda i Sverige) framgår genom sambandsanalyserna.[2]

Vad som dock bör uppmärksammas är att inte alla som lever med utsatta livsvillkor erfar utsatthet samt att det också finns unga som erfar utsatthet fast de inte lever med utsatta villkor.[3] En hög andel av ungdomarna i Marks kommun mår bra och befinner sig inte i någon av utsatthetens villkor, att dock få en större förståelse av hur dessa villkor ser ut i kommunen och hur de hänger samman kan dock vara viktigt inför det vidare arbetet med kommunens ungdomspolitiska mål.

2 MUCF 2008: Att förstå utsatthet
3 MUCF 2008: Att förstå utsatthet

Referenslista

- Arena för tillväxt (2010) Ungdomarna, jobben och framtiden
- Barnombudsmannen (2003) Stress i barns och ungas vardag
- CAN (2015) Skolelevers drogvanor 2015
- Folkhälsomyndigheten (2015) Skolbarns hälsovanor 2013-2014
- Folkhälsomyndigheten (2016) Skolprestationer, skolstress och psykisk ohälsa bland tonåringar
- Forte (2015) Begrepp, mätmetoder och förekomst av psykisk hälsa, psykisk ohälsa och psykiatriska tillstånd hos barn och unga
- Lotta Svensson (2006) Vinna eller försvinna? Drivkrafter bakom ungdomars utflyttning från mindre orter
- MUCF (2008): Att förstå utsatthet
- MUCF (2007) Fokus 07: Om ungas hälsa och utsatthet
- MUCF (2010): Fokus 10: En analys av ungas inflytande
- MUCF (2014) Fokus 14: Ungas fritid och organisering
- MUCF (2007) Ungdomar, fritid och hälsa
- MUCF (2011): När var hur om ungas kultur
- MUCF (2014) Nätkränkningar - Svenska ungdomars normer och beteenden
- Mörk, Sjögren & Svaleryd (2014) Hellre rik och frisk – om familjebakgrund och barns hälsa
- Regeringens proposition 2013/14:191 Med fokus på unga - en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande
- Rädda Barnen (2008) Vems röst väger mest? Barn och vuxna om elevinflytande i skolan
- SKL, Sveriges Kommuner och Landsting (2014) Ungas inflytande och delaktighet
- Skolinspektionen (2010) Framgång i undervisningen
- Skolverket (2015) Delaktighet för lärande
- Skolverket (2009) Grövre våld i skolan
- Skolverket (2011) Utvärdering av metoder mot mobbning
- Skolverket (2015): Vad är särskilt med kränkningar på nätet?
- SOU 2010:80 Skolan och ungdomars psykosociala hälsa
- Statens Folkhälsoinstitut (2010) Delaktighet och inflytande i samhället
- Tillväxtverket (2013) Ungas attityder till företagande